

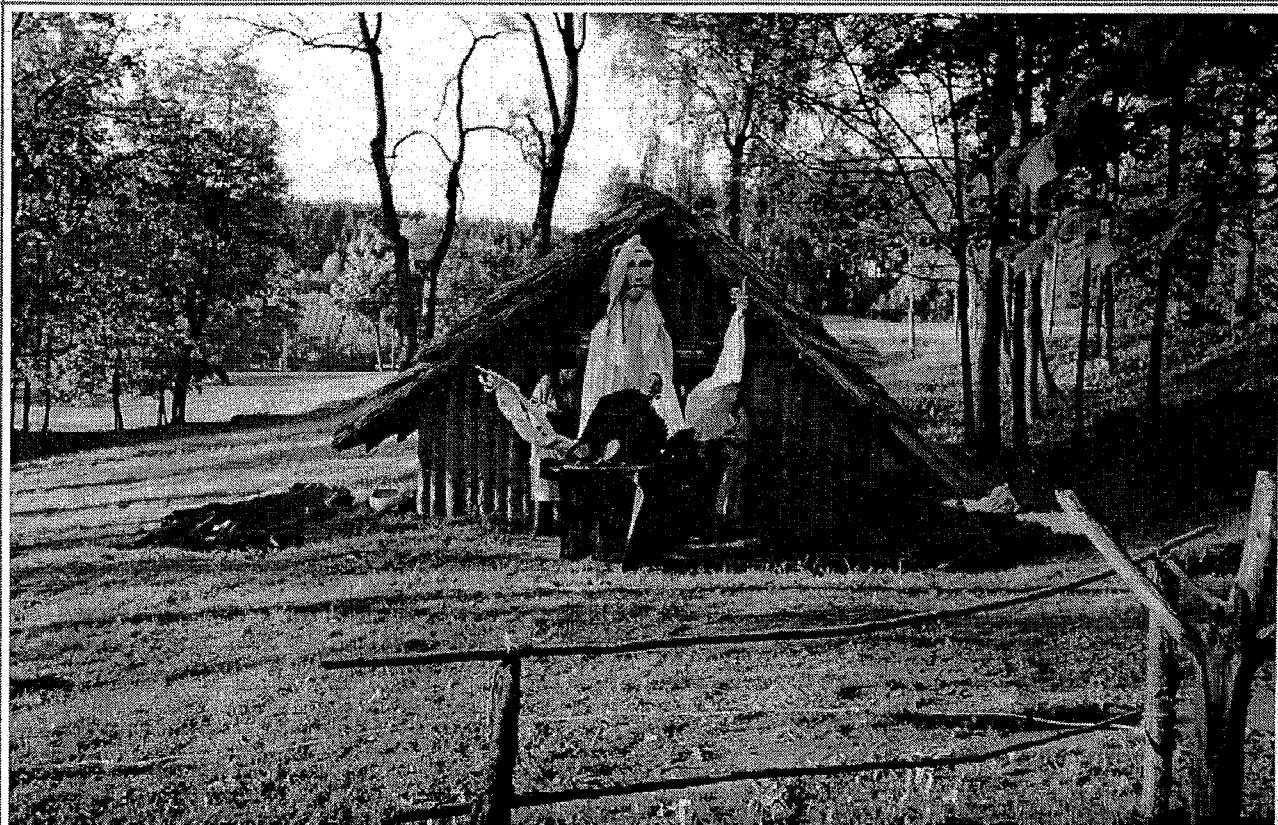

LADAKALNIS

2 (77)

AUKŠTAITIJOS NACIONALINIO PARKO LEIDINYS

2003 m.
balandis - birželis

**ŠIAME NUMERYJE
SKAIKYKITE:**

ANP žinduoliai

Paslaptingasis Puziniškis

Viskas apie bitę

Kultūrinio turizmo apraiškos

TURINYS

PARKO GIRIŲ TAKAIS

A. Čeponis	Aukštaitijos nacionalinio parko žinduolių	2 psl.
D. Savickaitė	Ruošiamės Lietuvos tūkstantmečio paminėjimui	3 psl.
I. Žilénienė	Tiltas, kuris sujungia	4 psl.
D. Savickaitė	Kultūrinio turizmo vystymas Palūšės gamtoje	6 psl.
KRAŠTOTYRA		
K. Lukoševičius	Paslaptingasis Puziniškis	8 psl.
VOLUNGĖ		
J. Šerlataitė	Kalbu už juos. Publicistika	10 psl.
L. Sidla	Kaimo kronikos	13 psl.
VERTA ŽINOTI		
B. Šablevičius	Senovinės bitininkystės muziejus Stripeikiuose	14 psl.
TAI IDOMU		
D. Savickaitė	Viskas apie bitę	15 psl.
ŽMOGAUS EKOLOGIJÀ	Tarp žmogaus ir valstybės tik žmogus	17 psl.
	Laiškai mamai	19 psl.

PARKO GIRIŲ TAKAIS

AUKŠTAITIJOS NACIONALINIO PARKO ŽINDUOLIAI

Parke - įvairios gamtos sąlygos, todėl gausu žvérių, kurie gyvena ir veisiasi tiek sausumoje, tiek vandenye. Žinduolių parke apie 50 rūsių. Tai vabzdžiaėdžiai, graužikai, plėšrūnai ir kanopiniai.

Vabzdžiaėdžiai tai - ežys, kurmis, kirstukai ir šikšnosparniai. Visi jie naktiniai gyvūnai. Šikšnosparnių parke yra 8 rūsys, iš jų 4 įrašyti į Lietuvos raudonąją knygą (LRK). Mažiausias

Lietuvoje ir parke - šikšniukas nykštukas, jo svoris vos 5 gramai, o ilgis 4 cm. Kirstukų yra trys rūsys, Lietuvoje kaip ir ANP mažiausias kirstukas nykštukas taip pat sveria apie 4 gramus. Ežius puikiai visi pažįsta ir bando auginti namuose, bet tai yra blogas išprotis, nes laukinis gyvūnas turi gyventi gamtoje. Tarp žinduolių gausiausi rūšimis - graužikai. Didžiausias graužikas ANP - beržinė sicista, Lietuvoje pirmą

daro nemaža žalos užtvenkdamas upes ir upelius, taip jis užtvindo pievas ir miškus. Grauždami medžius jie padaro daug žalos miškams. Nors bebrai buvo visiškai išnaikinti ir tik 1947 metais atvežti iš Voronežo ir Baltarusijos rezervatų, bet dabar jų populiacija klesti. Graužikams priklauso ir voverė, jos parke yra įprastos. Rečiausias graužikas ANP - beržinė sicista,

kartą sugauta 1969 m. Minčios girioje, įrašyta į LRK. Tai panašus į pelė žvériukas, priklausantis šoklių šeimai. Parke gyvena ir kiti graužikai. Tai pelės (geltonkaklė, naminė, pelė mažylė ir kt.). Prie ežerų sutinkamos ondatros. Mūsų saugomoje teritorijoje gyvena dviejų rūsių kiškiai: pilkasis ir baltasis. Baltasis, nors ir įrašytas į LRK, parke skaičiumi mažai nusileidžia pilkajam.

Nukelta į 3 psl.

AUKŠTAITIJOS NACIONALINIO PARKO ŽINDUOLIAI

Atkelta iš 2 psl.

Kadangi parko teritorija miškinga ir maisto pakanka, čia gausu plėšrūnų, lapių, usūriinių šunų, vilkų. Čia besiveisiantys vilkai, sutinkami seniausiuose parko medynuose – Ažvinčių ir Minčios giriose. Sie plėšrūnai medžiojami. 1991 m. paskutinį kartą rasti rudojo lokio pėdsakai Ažvinčių sengirės rezervate. Vėlesniais metais pastebėtas aplinkiniuose rajonuose (Kupiškio, Rokiškio, Zarasų). Taip pat rasti ir lūšies pėdsakai, jų anksčiau buvo daugiau, bet padidėjus žmonių srautui, miško kirtimams, jos pasitraukė į ramesnes vietas.

Miškuose ir miške liuose karaliauja kiaunės. Šios plėšrūnės išplėšia paukščių lizdus, išgeria kiaušinius, suėda kitų gyvūnų jauniklius. Be kiaunių miškuose ir pa- miškėse, palaukėse ir laukuose sutinkami šer- muonėliai, žebenkštys, šeškai, barsukai, prie vandens savo ūki veda audinės ir ūdros. Tai kai- liniai žvėreliai.

Daug žalos padaro šernai, kurie išknisa pasodintas bulves, pasėlius, sudarko retujų augalų augimvietes ir miško paklotę. Jų skaičių regu- liuoja medžiojotojai.

Tikriausiai patys grakščiausi – taurieji elniai, kurių Rytų Lietuvos nebuvo iš viso. Tačiau

1978 m. paleista 19 indi- vidų, o dabar jų yra apie 200.

Stirnų 1977 - 1978 metais parke buvo apie 380. Nuo to laiko jų skaičius mažai keitėsi. Stirnų skaičių reguliuoja medžiojotojai ir joms sunkiai įveikiamos gilios žiemos.

Briedžiams parke idealios mitybinės sąlygos (pušies jaunuolynai). Jų skaičių būtina regu- liuoti, nes daug žalos da- ro miško kultūroms.

A. ČEPONIS

Nuotr. B. Šablevičiaus ir autoriaus

Ruošiamės Lietuvos tūkstantmečio paminėjimui

Dabar labai daug diskutuojama apie Lietuvos tūkstantmečio paminklą. Noriu atsiliepti į kvietimą kalbėti ta tema. Mane domina kiek kitoks šios problemos aspektas: ne kiek kungių kaiščių mes turime pagerbti, o kaip pagerbti Lietuvos pradžią.

Labai šaunu, kad di- dieji akcentai – sostinėje, bet Lietuva ir Mindaugo veikimo plotai tai ne vien Vilnius. Iškeliant vienas istorines vietoves, nereikėtų menkinti kitų svarbos. Tuo pačiu su- menkinti periferinių, ypač Lietuvos paribinių žmonių gyvenamųjų vie-

tovių. Tinkamas istorinių vertybų išaukštinimas – tai ne tik regioninė plėtra, paskata pasitempi šiandien ten gyvenan- tiems, bet ir savitumo pabrėžimas mūsų kosmopolitiškėjančioje vi- suomenėje.

Noriu kalbėti apie Švenčionių rajono vieto-

ves, besiribojančias su Ignalinos rajonu ir ieina- nčias į Aukštaitijos na- cionalinį parką kaip itin vertingas savo istoriniu – kultūriniu paveldu. Reškutėnų apylinkėse buvo ir yra vykdomi didžiausi Baltų kultūros gyvenviečių kasinėjimai. Tai geografinė teritorija, kur nuo pat ankstyvųjų

Nukelta i 4 psl.

Ruošiamės Lietuvos tūkstantmečio paminėjimui

Atkelta iš 3 psl.

amžių, kai tik formavosi Baltų gentys, apsigyveno būtent lietuvių gentis. Archeologas A. Girininkas nustatė, kad Reškutėnų piliakalnio radiniai yra būdingi I-o m. e. tūkst. gyvenviečių dariniams, rastos polinės gyvenvietės liekanos, daug kitų materialiosios kultūros liekanų. Archeologas šias vietas vadina Lietuvos nekropoliu. Prie čia gyvenusių lietuvių genčių dėl gynybos ir kt. būtinumo, būrėsi ir kitos gentys, vėliau įgavusios bendrinį – lietuvių, Lietuvos pavadinimą. Kvedlinburgo analai naudoja šios geografinės vietovės pavadinimą. Lietuvos vardą gavo kraštas, kuriame Aisčių-Baltų genties žmonės save ir kiti juos vadino lietuviais. Keičiantis žemų riboms ir jų valdytojams ši vietovė tapo lietuvių gyvenamųjų vietų jungimosi centru ir tuo pačiu tautybės ir valstybės susida-

rymo branduoliu.

XI-XII a. iš esmės pasikeitė Baltų genčių aplinka – susiformavo feodalinė Rusija ir Lenkijos valstybė. Tuometinį lietuvių tautos branduolį sudarė lietuvių ir jų vaikinių kaimynų – aukštaičių genčių sąjunga. Ši laikotarpį jamžina Rėkučių gynybinis pylimas ir kelias. Šie objektais dar vadinami Mindaugo gynybiniu pylimu ir keliu (gal dar ir todėl, kad Švenčionyse buvo Mindaugo dvaras), nors jau 1065 m. rusų kronikoje minimi su šia vieta susiję įvykiai, kalbant apie rusų ir Nalšios žemės lietuvių kovas prie Breslaujos ir Polocko. Mindaugo gynybinio pylimo liekanos dar labai ryškios Ignalinos-Švenčionių rajonų paribyje. Rudenėjant iš lėktuvo jo tąsa puikiai matoma net iki Tauragnų. Kelias, kurį saugojo pylimas, jungė vakarų ir centrinę Europą su rytų Europa,

ėjo per Vilnių, dabartinę Pabradę - brastą, Vidžius, Drūkšių pilį, Daugpilių, Rygą, kita šio kelio atšaka nuo Drūkšių suko į Breslaują ir toliau į rytus – Polocką, Smolenską, Maskvą. Trečia atšaka ėjo į šiaurę – Pskovą ir Didžią Naugaraduką. Čia vykę įvykiai vėliau turėjo įtakos visai Lietuvos valstybei.

Pernai rudenį Švenčionių Nalšios muziejuje susibūrė iniciatyvinė grupė, kurios siela – Reškutėnų mokyklos muziejaus globėja V. Lapėnienė, dr. A. Girininkas, Švenčionių savivaldybės ir Aukštaitijos nacionalinio parko atstovai, ši regioną mylintys žmonės, siekiantys išprasminti šią Lietuvos nekropoliu vadinamą vietą. Tuo pačiu siekiama gerinti kelių ir aptarnavimo infrastruktūrą, įgalinančią ir šiose vietose skatinti turizmo verslo plėtrą. Pradžia yra – vyko pokalbiai LR Kultūros mi-

nisterijoje, Saugomų teritorijų tarnyboje. Jų pasekoje suruošti seminarai liaudies skulptoriams ir prasidėda pirmoji kūrybinė stovykla, siekiant išprasminti šią vietovę. ANP paruošė naują turistinį maršrutą po šias vietas, bet dėl blogų kelių – nors lankytojams jis pasirodė ir labai patrauklus – neigya pilno pajėgumo. Bet tai, ką galima ir reikia čia padaryti, atrodo lyg tolima vizija – polinės gyvenvietės atstatymas, archeologinių kasinėjimų atidengimas, gynybinio pylimo atstatymas, leidiniai ir informacijos skleidimas...

Manau, kad gražu parodyti ne tik faktą: valstybė ir jos kūrėjas Mindaugas, bet ir jos giminimo procesą su gyvenimo būdo, religijų ir kt. kaita – juolab, kad yra dar daug laiko ir žmonių veiklos nesuardytos autentikos.

Dalia SAVICKAITĖ

Tiltas, kuris sujungia

Varčiau seną mėgstamą knygą, o tarp jos puslapių keli, gražiai sudžiūvę, didžiuliai platanai lapai. Tai tarsi laiškai išano rudens, kai savaite keliauva po Italiją. Turiu tokį išproti: kaip didžiausią suvenyrą parsivežti iš svetur lapų medžio, kurio Lietuvoje nėra. Prisirengu jų tiesiog gatvėje. Ko gero iš šalies keistai atrodau, nes niekas iš grupės tokiaisiai

suvenyrais nesidomi, o aš parvažiavusi dar ir artimiems draugams dalinu kaip lauktuves. Rašinį pradėjau būtent šitaip ne todėl, kad noriu papasakoti apie savo keliones, tiesiog pamačiusi tuos lapus staiga pagalvojau: ką dažniausiai pasiima priimimui tolimi turistai grįždamai į namus iš Lietuvos, ypatingai iš mūsų puikaus Ignalinos krašto, kuriame gražu viskas,

pradedant paprastu klevo lapu. Neseniai teko pastebeti, kaip turistai nešesi glėbiais į savo didžiulių autobusą lietuviškus traškučius. Negi tik dėl to čia atvažiavo? – pagalvojau. Kai mano namų slenkstį peržengia tolimesni svečiai, visada pasiūlau pasivažinėti po rajoną, po Aukštaitijos nacionalinį parką, būtinai papasakoju ir savo kaimo istorija. Nežinau, ar tai

būtina, tiesiog man taip norisi ir visada tai stengiuosi daryti iš širdies. Tik kiekvieną kartą jaučiu sąžinės graužatį, kad palyginti nedaug težinau apie savo kraštą, kažkaip vis tą patį per tą patį tuos pačius dalykus pasakoju. Niekas netrukdo, dažnai pagalvoju, nueiti iki bibliotekos ar skaičiuklos, bet... ta kasdienė rutina taip įkalina "reikalų" kalėjime ir taip vis atidedi... Bet štai vieną

Nukelta i 5 psl.

Tiltas, kuris sujungia

Atkelta iš 4 psl.

ankstyvą pavasario rytą suskamba telefonas, bičiulė teiraujasi - ar ne norėčiau dalyvauti seminare, kuriame bus pristatomas naujas maršrutas po ANP. Tašyk ilgai nesvarčiau, visus darbus į šalį ir trims dienoms į Palūšę. Balandžio vidurys, bet šelsta pūga, tarsi pati gamta nori atkalbėti nuo sumanymo pasivažinėti po senają Nalšios žemę, apžiūrėti Reškutėnus, Kretuoną. Nejautėm tuomet pavėluotų žiemos išdaigų, nepastebėjom, kad dar nežaliuoja medžiai Reškutenuose. Muziejaus vedėjos, mokytojos Viktorijos Lapénienės, pasakojimas apie savajį

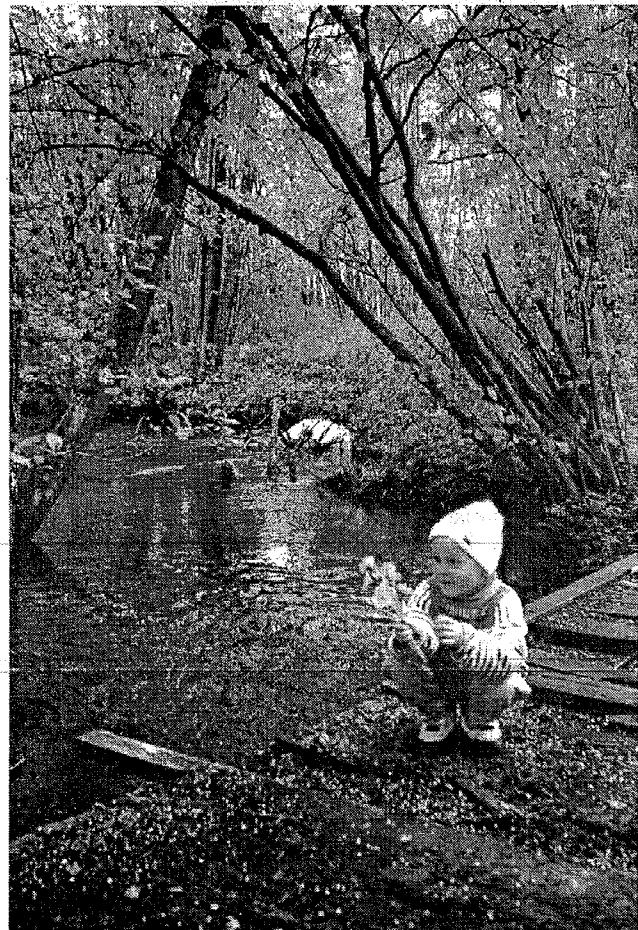

J. Radzevičiaus nuotr.

kraštą, kiekvienas žodis tarsi žalias augalas aplink širdį vyniojosi. Tačiau visi tie malonūs dalykai visgi prasidėjo ne nuo čia ir reikia višką pasakoti nuosekliai, nuo

pradžios. Taigi, seminaras prasidėjo jaukoje ANP administracijos pastato salėje. Direktoriaus A. Panavo šiltas pasveikinimas ir ižanginis žodis nuteikė visus pakiliai, kad jautėmės čia tikrai laukti. Per tris dienas išklausėme išsamų paškaitų ciklą, turėjome ir praktinių užsiėmimų. Apsiriboti pasakant, kad seminaras buvo įdomus ir vertingas nuskambėtų labai valdiškai, banaliai ir tiesiog nenuoširdžiai. Todėl nė tik nuo savęs asmeniškai, bet ir nuo visų dalyvių bandysiu pasakyti šį tą daugiau.

Mūsų manymu, seminaro rengėjai įdėjo į šią programą daug darbo, bet dar daugiau įdėjo širdies. Jei lektorius kalba ne iš širdies, tai kalba viada lieka tik formalus pranešimas, o tokį pranešimą seminaro metu nebuvu nei vieno. B. Šablevičiaus, rodési, galima buvo klausytis dar ir dar, nes sudetingiausi gamtos dalykai buvo pateikti paprastai ir suprantamai.

A. Panavo nuotr.

Nesvarbu kokios rūšies, dydžio, grožio ir svarbuomo būtų tas gamtos padaras, apie kurį pasakojo Bronius, kiekvienas, anot jo, yra didelis žemės turtas ir kiekvienam žmogui turi rūpėti jo likimas. ANP yra apie 1000 aukštų rūsių, o B. Šablevičius gali papasakoti apie kiekvieną iš jų. O kai pokalbis įsibėgėja apie miškus, Ažvinčių ir Minčios girias, draustinius ir rezervatus, nejučiom pradedi suvokti, kad miškas ir yra tas tiltas, kuris sujungia tolimes žmonių kartas ir padeda tautai suvokti savo istoriją. Kad žaliu miegu neužmigtumėm B. Šablevičių keičia D. Savickaitė, kviesdama mus persikelti jau į kultūros istorijos erdvę, susitikti su mitologija. Prisi pažistu sau ir visiems iš karto - kiek mažai iki šiol žinojau legendų apie savo kraštą! Geriausiu atveju pusantros... ir niekada nesusimąsčiau kiek gyvybės jos suteikia pa-

Nukelta i 6 psl.

Kultūrinio turizmo vyksmas Palūšės gamtoje

Aukštaitijos nacionaliniame parke turizmo centre "Palūšė" paskutinėmis parvasario dienomis gegužės 30-31 dienomis vyko seminaras-šventė "Teatras gamtoje". Vos įkūrė savo stovyklavietes vaizdingoje Lūšių ežero pakrantėje dalyviai skubėjo į ekologinio švietimo centro seminarų salę.

Renginys prasidėjo seminaru. Renginio dalyviai suvažiavo iš įvairiausių Lietuvos vietų: Marcinkonių, Telšių, Agluonėnų (Klaipėdos raj.), Viešintų (Anykščių raj.), Švenčionėlių, Imbrado (Zarasų raj.), Ignalinos, Utenos. Seminarė dalyvavo kolektyvų vadovai, LLKC teatro skyriaus vadovė I. Maciulevičienė ir to pat skyriaus darbuotojas R. Abukevičius, seminarą sveikino Ignalinos raj. vicemeras H. Šiaudinis, ANP direktorius A. Panavas. Seminaro tikslas - priminti, kad šian-

dien gamta yra ekspluatuojama, bet ne tausojama, kad menas - itaigiausias informacijos perdavimo būdas. Šiuo renginiu siekėme aktualizuoti žmogaus, kaip gamtos dalies suvokimą ir skatinti Lietuvos mėgėjų teatrus savo būsimuose darbuose spręsti šią problemą,

juolab, kad tokio pobūdžio švietėjišką veiklą remi ES struktūriniai fondai. Tiki-mės, kad seminare pateikta informacija praturtino režisierų kūrybinį potencialą. Be galio informatyvus buvo J. Vaiškūno, dirbančio Molėtų observatorijoje, pranešimas. Didelę dalį pranešimo jis skyrė tautos kultūros idėjų ir apraiškų perimamumo problemoms, apgailestavo, kad šiandieninės kultūros vyksmas ne-

suderintas su gamtos ritmais. Jo pranešimas siūlo mintį, kad kultūros darbuotojas taip pat kaip kalvis ar puodžius gali laikyti save žyniu, nes sukuria tai, ko nebuvo. A. Tarvydas - dokumentalistas, paskutiniu metu kuriantis filmus apie Lietuvos kultūros sergėtojus, pristatė filmą apie N. Veliū. Malonu, kad šio iškilaus žmogaus minčių iliustravimui autorius pasi-

Nukelta i 7 psl.

Tiltas, kuris sujungia

Atkelta iš 5 psl.
sakojimui, kad gražiai papasakota legenda gali labiau sudominti, daugiau papasakoti nei "sausai" pateikti istoriniai skaičiai ir faktai. Ilgai tad vaikščiojome, vedini Dalios, savo vaizduotėje po kultūros ir istorijos lobynus. Bene ilgiausiai Dalia kalbėjo apie Baltų ryšį su gamta, apie seniausias pagoniškas šventes ir tradicijas, apie tai, kaip lengvai mūsų senoliai skaite iš amžinosis gamtos knygos, kaip tikėjo jos ženklais ir juos gerbė. Ne mažiau įsimintinos ir kitų lektorų kalbos: turizmo centro direktoriaus J. Ra-

dzevičiaus pasakojimas apie tai, kaip kūrėsi ši turizmo īmonė, apie gražius ateities planus. Gera buvo klausyti I. Čeponienės ir K. Čeponienės. Jos dosniai dalirosi savo profesine patirtimi bei žiniomis. Labai įdomiai paskaitą apie Napoleono žygius mūsų krašto apylankėmis pasakojo "Nalšios" muziejaus darbuotoja, o kai vėliau lankėmės šiaime muziejuje, nustebino ten sukauptų eksponatų gausa. Atskirai norisi paminiety vienos dienos išvyką į Kretuoną su V. Drūteika, ekologinio klubo "Kretuonas" įkūrėju. Tai bent paganėme akis į paukščius iš

stebėjimo bokšteliu Žemaičių pievose! O dar kai šalia tikras specialistas pasakoja kiekvieno sparnuočio gyvenimo subtilybės, tikrai visas mintis užvaldo paukščiai.

Tad prisiklausėm, pri-sižiūrėjom, žinių "prisigrobėm", o ar sugebėsim tuo ką gavom pasidalinti, ar nepaleisim vėjais, ar neuždarystim į tolimalą stalčių, pri-klausys nuo kiekvieno iš mūsų. Manau, jei nors iš dalies sugebėsime taip įtaigiai kalbėti apie kiekvieną gyvą daiką: medį, paukštį, gėlę, kaip B. Šablevičius, arba taip gyvai, dvasingai apie krašto kultūros istoriją,

mitologiją ir daugelį kitų dalyku, kaip D. Savickaitė, jeigu perteikdami savo žinias naudosimės gydytojos psichoterapeutės O. Vinklierienės rekomendacijomis, tikiu - pavyks tą žinojamą panešti šiek tiek toliau savęs, toliau savo namų slenksčio. Tuomet ir į šį žemės lopinėlį atvykę tolimi svečiai iš čia, kaip patį brangiausią prisiminimą, išsiveš mūsų nuoširdumą ir norą dalintis grožiu, kuris mus supa. Tai bus mūsų visų laimėjimas. Na, o pačiai pabaigai, visų seminaro dalyviųvardu, paprastas ačiū jums visiems, kurie negailėjote savo brangaus laiko ir žinių.

Irena ŽILĖNIENĖ

Kultūrinio turizmo vyksmas Palūšės gamtoje

Atkelta iš 6 psl.

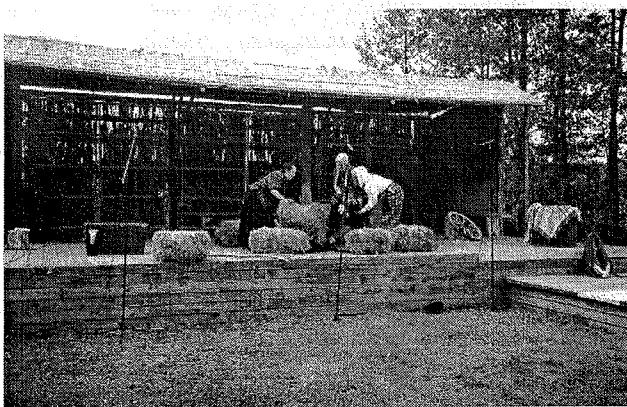
rinko net trejetą vaizdų iš ANP (sezono atidarymo šventė "Žvilgsnis į praeitį", Sekminės, Verbu sekmandienis Palūšės bažnyčioje). Klaipėdos universiteto docentas, klojimo teatrų idėjos gaivintojas P. Bielskis savo pranešime peržvelgė teatro gimimo procesą. Jis pradėjo formuotis žynių ritualinėje veikloje ir iki šios dienos išlaikė daugybę šių elementų. Idomu buvo girdėti, kad plačiai pasauliye pripažintas režisierius E. Nekrošius idėjų semiasi iš mėgėjų teatru, nes būtent jų darbuose daug tautinio sakralumo apraiškų. Kultūros ministrės patarėja R. Makselių reikalai užlaikė Vilniuje, bet begalinis ačiū

stravo tévo filmus. Šiurpoka buvo kai iš tarp krūmų kabančio ekrano išlindo vilkės galva... Šventės sumanytojai – turizmo centro "Palūšė" darbuotojai mano, kad galvodami apie turizmo plėtrą ir kolektivų verslumą kultūrininkai turėtų orientuotis į darbą tokiomis sąlygomis. Ir tai dar ne viskas - jau temtant režisieriai Germanavičiai iš Viešintų sukvietė visus vadovus į bendro spektaklio scenarijus aptarima.

Netruko ateiti ir antroji – rajono bendruomenei skirta šventės diena, kurioje savo darbus pristatė visi svečių kolektivai. Labai įspūdingą šventės atidarymą paruoše Ignalinos gimnazijos teatro vadovė J. Narbutaitienė. O toliau - šio

mais B. Dauguviečio premijos laureatas, Viešintų klojimo teatro režisierius V. Germanavičius tik spėjo suktis scenoje pristatinėdamas atvykusius kolektyvus ir jų darbus. Vieni darbai žavėjo profesionalumu, kiti nuoširdumu, treti originalumu. Nenutrukstančio juoko bangos lydėjo Klaipėdos

kelias, P. Bielskis – šiame spektaklyje vyskupas Valančius - savo pamokyti pabudino ne vieną sudiržusių širdį ir mes... šiandienos vartotojai... buvo apie ką pamastyt... Nors žiūrovų buvo ne itin daug, bet labai nudžiugino tai, kad visą dieną šventėje neršės ir popso reikalavės

rajono Agluonėnų teatro miuziklą "Mirta Činčibiraitė". Manau, kad jo režisierius E. Kupčiūnas neatsargiai pakvietės į rugpjūčio 23-ąją vyksiantį teatro dvidešimtmetį gali sulaukti daug gerbėjų iš Aukštaitijos. Juolab, kad Utenos ir Klaipėdos apskritys yra pasirašiusios kūrybinio bendradarbiavimo sutartį, kuri įgauna vis didesnę praktinę prasmę. Viesus, tadien sulaukusius šventės pabaigos, labai paveikė baigiamasis, bendras visų kolektivų spektaklis "Aš - senųjų Lietuvos žemų valdovas". Labai prasmingai buvo pateiktas rėdos rato

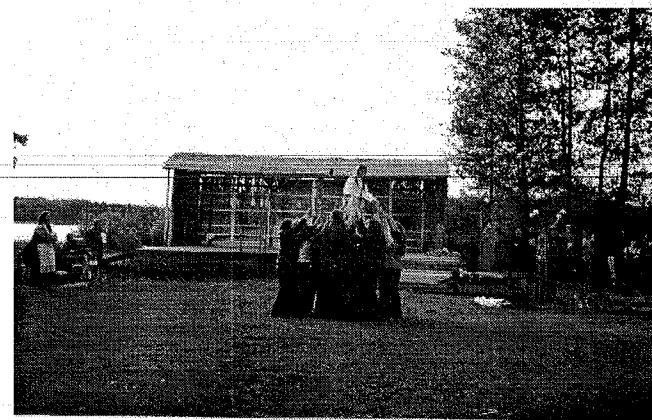
jaunimėlis po uždarymo pasakė: "Nu, aš gal teatre buvau kokius du kartus, bet čia įdomiau, uždarumas labai lietuviškas ir net įdomus". Jeigu sujudone dvasingumo atėjusi ieškoti širdis, tai renginio tikslas pasiekta. Jeigu pasisektų šią šventę padaryti tradicine, užsiaugintume jai žiūrovą ne tik Ignalinoje, bet ir visų besidominičių kultūriniu turizmu tarpe.

Daug emocijų, daug darbo, daug nuovargio ir didžiulė padėka turizmo centro "Palūšė" direktoriui J. Radzevičiui, ANP direktoriui A. Panavui, režisierių Germanavičių šeimai, visiems lektoriams ir kolektivų vadovams, remėjams padėjusiems realizuoti projektą. Visiems visiems palaikiusiems šią, kaip sakė dalyviai, vienintelę Lietuvoje, tokio pobūdžio renginio idėją. Iki naujų susitikimų turizmo centre "Palūšė"!

jam, kad nepasididžiavo ir jau ekskursuojančius renginio dalyvius pasivijo Senovės bitininkystės muziejuje. Pirmos dienos pabairoje - Viešintų jaunimo teatro "Žaginys" spektaklis jiems neiprastoje aplinkoje - prie akmens amžiaus busto ekspozicijos. Režisierė G. Germanavičienė puikiai susidororojo su užduotimi ir pritaikė spektaklį pilnai išnaudodama gamtos sukurtus landšafto ypatumus. Vėliau toje pat vietoje atidarėme kino teatrą. R. Abukevičius demon-

projekto, kurį rėmė LR Kultūros ministerija, konzultantas teatriniiais klausini-

Dalia SAVICKAITĖ

KRAŠTOTYRA

PASLAPTINGASIS

Aukštaitijos nacionaliniame parke daug mažučių miškuose išsibarsčiusių kaimų. Kiekvienas jų su savo nepakartojama istorija, legendomis. Vienas iš įdomesnių - Puziniškis. Ši kaimą galima aplankyti ir sausuma ir vandeniu keliaujant. Pro jė vingiuoja miško keliukas iš Ginučių į Meironis, o plaukdamasi valtimis jė pamatyti parklave vos gerą pusvalandį iš Palūšės valtinės. Kaimelio stogai ir didysis ažuolas jaukumu ir didybe spinduliuoja nuo stataus pusiasalio šlaito. I jė užkopę matysite ne kaip prastesnę nei nuo Ladakalnio Aukštaitijos nacionalinio parko panoramą. Jei Jums pasiseks susirasti ten gyvenančių brolių Banių namą ir vieną iš jo gospodorių - Mečslavą, išgirsite nuostabius ir net neįtikėtinų istorijų iš kaimo praeities - rezistencinių kovų, mistinių nutikimų, ir dabartinių poilsiautojų špos... Ne veltui kaimė jė Angelu

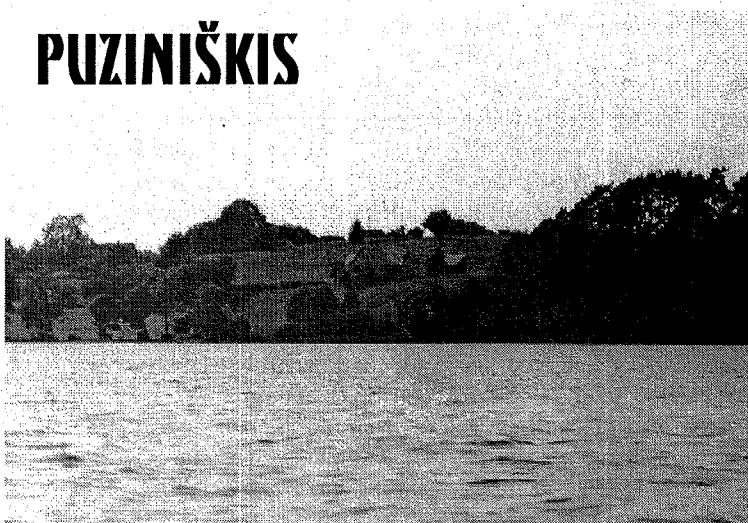
KAIMO GEOGRAFINĖ PADĒTIS IR ISTORIJA

Puziniškis iškūrės nuostabiai gražiame pusiasalyje: iš šiaurės ir dalinai iš rytų apsuotas paslaptinai ošiančio neaprēpiamo miško; iš vakarų skalaujančios žuvingojo Aséko ežero ir Asékos upelės; iš pietvakarių Linkmeno, toliau iš pietų Dumblilio, Asalnykščio, Asalnų ežerų.

Kada šis nuostabus kampelis buvo apgyvendintas, tiksliai niekas nežino, aišku tik viena, kad tai sena gyvenvietė ir iš kartos į kartą buvo perduodama, kad čia apsilankęs Lietuvos didikas Puzinas buvo sužavėtas gamtos grožio ir nutarė įkurti gyvenvietę, kurią vėliau čia apsigyvenę žmonės ir pavadinio Puziniškio vardu.

Iš pradžių buvo atgabentas gausus būrys darbininkų, kuris krito mišką, statė namus ir kitus pastatus. Kai-jau buvo pakankamai statinių pastatyta, tada didikas Puzinas atvyko su penkiomis Lietuvos bajorų Lukoševičių šeimomis, kurios čia apsigyveno visam laikui. Viena Lukoševičių duktė Birutė buvo nepaprasto gro-

PUZINIŠKIS

vadina. Šiame mažulyčiame kaimelyje teikiamos ir kaimo turizmo paslangos - pirtis, nakvynė, vandens dviračiai, šalia - poilsivietė kurioje gali apsistoti ir vandens ir sausumos turistai. Kazimieras Lukoševičius paruoše ir išleido knyga apie šį kaimelį - "Paslaptinasis Puziniškis". Siūlome Jums paskaityti keletą ištraukų iš šios knygelės.

žio, dainininkė, ją didikas Puzinas pamilo ir vedė, o vėliau išvyko ir tik vasaromis atvykdavo su šeima čia pailsėti. Taigi pirmieji ir pagrindiniai Puziniškio pradininkai ir buvo bajorai Lukoševičiai su savo darbininkais. Vėliau čia atsirado ir daugiau gyventojų, jie keitėsi, bet Lukoševičių giminės atžalos užsilaikė iki šių dienų. Gyvenvietėje tiek pradžioje, tiek ir vėliau tebuvo vos 5-7 sodybos, daugiau nesiplėtė.

1933 m. liepos mén. 17d., kai visa Lietuva gedėjo žuvusių Atlanto nugalėtojų Dariaus ir Girėno, tą dieną Puziniškis skendo liepsnose ir pelenų sviltuose. Užsiliepsnojo keturios trobos su visais ūkiniais pastatais. Ugnies nepaliestos liko tik Šilnyko Jono, Lukoševičiaus Jono bei Kliuko Vincos trobos. Iš iškaitusių kai kurių pastogiu ėmė trateti užslepsti šoviniai, sproginėti sviediniai. Žmonės subėgė iš laukų, nieko nebegalėjo išgelbėti: sudegė visas turtas, gyventojai liko kaip stovi. Kaimo tragediją skelbė aplinkinių bažnyčių varpai. Tais pačiais metais Kirdeikių parapijos klebono Juozo Breivos rūpesčiu kaimelis buvo išdalintas vienkiemiais.

Pamiškėse ir laukuose kūrėsi naujos sodybos. Antros bolševikų okupacijos metais čia, miške, veikė partizanų būriai.

KRAUJU PRAVIRKSTANTIS AKMUO

- neišaiškinta paslaptis. Lenkams užgrobus Vilniaus kraštą, Želigovskio legionieriai nuolat pažeidinėjo demarkacinę liniją, terorizuodami pasienio kaimelius, jų tarpe ir Puziniškį. Kai kuriose pasienio apylinkėse budėjo savanoriai, kuriems dažnai nelygioje kovoje tek davavo kautis su šiais išsibrovėliais. Ir štai vieną birželio naktį Puziniškio laukų teritorijoje Siutuškyje (žmonių pievose), matyt, buvo vykusios grumtynės. Čia, piliakalnio papédėje, šalia keliuko, ant samanoto akmens buvo rastas parkritės su perverta krūtine savanoris, iš kurio širdies buvo pritekėjusi akmenyje esanti duobutė krauso. Vėliau prie šio akmens ant augančios pušaitės buvo prikaltai lentelė su užrašu: "Čia, ant šio akmens, nelygioje kovoje, gindamas Tėvynę, krito nežinomas savanoris". Nukelta į 9 psl.

PASLAPTINGASIS PUZINIŠKIS

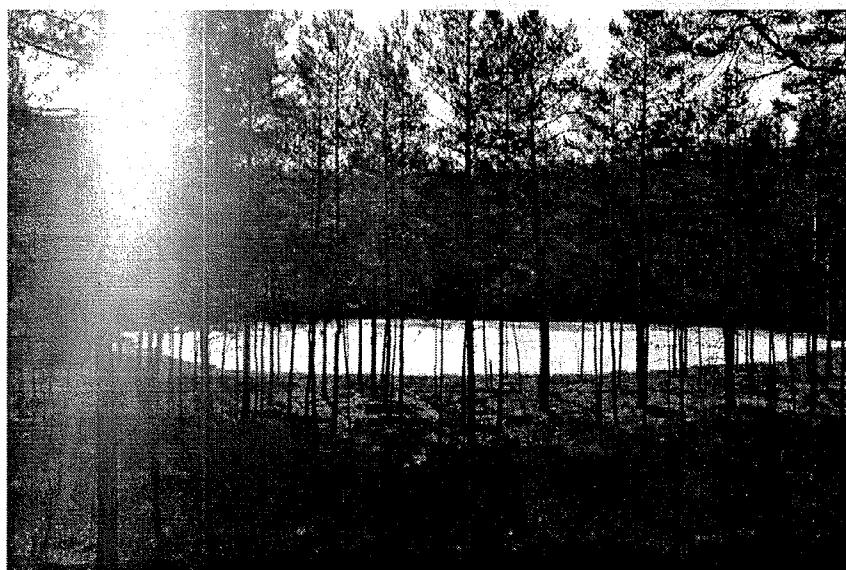
Atkelta iš 8 psl.

Nuo tos dienos buvo praėjė daugiau nei penkiolika metų, kai vieną ankstyvą rytą puziniškietis senelis Anupras, grždamas iš Siutiškio pievų nuo gyvulių, ant šio akmens atsisėdo iš apavo iškratytį smėlio. Keldamas delnu prilietė akmenį. Nekeipdamas dėmesio, sudrėkusį delnā nusišluostė į kelnes ir truputį į švarką. Jam parėjus namo, žmona nustebė, kad ne tik švarkas, bet ir kelnės buvo sukruvintos. Maždaug po dviejų metų pasienietis Antanas Deveikis, grždamas iš pasienio sargybos, taip pat birželio rytą ant šio akmens yra pastebėjęs krauko dėmes. Nuo to laiko tiek puziniškiečiai, tiek gretimo Salų kaimo gyventojai buvo šventai įsitikinę, kad vieną birželio naktį šitas akmuo iš tikrujų pravirksta to žuvusio savanorio krauju, nes ir kitiems šio

moterys, akmenį laikydamos stebuklingu, buvo pradėjusios ant jo augančiomis samanomis gydyti skaudamas vietas.

VELNIUKINIS EŽERIUKAS

- paslaptinges klapoklis. Maždaug prieš pusantro šimto metų vieną tvanką liepos pavakarį trys Puziniškio vyrai Jonas, Vinca ir Anupras išjojo į Siutiškio pievas naktigonēn. Paleidę arklius į ganyklą patys sulindo į džiovinamo šieno žaginius ir ruošesi nusnūsti, bet staiga išgirdo nerimstančius arklius, kurie tai žvengė, tai prunkštė, tai kojomis trypė ir kasė pievos velėnā. Vyrai sukluso ir nustebė dėl tokio arklių elgesio. Prie savo šeimininkų arkliai taip pat nerimavo, o nuo Ladakalnio pusės slinko didžiu-

krašto žmonėms yra tekė pastebėti akmenyje esančią duobutę, pasruvuvių krauju, nuo kurio dar ir dabar tos duobutės dugnas nuo krauko yra pajudavęs. O gal ir dabar tas akmuo birželio naktį pavirsta krauju?! Sunku pasakyti, nes šiame krašte nebéra žmonių, kurie tokiais įdomiais dalykais domėtusi.

Maždaug prieš 70 metų aplinkiniai gyventojai, sužinoję apie šiame akmenyje vykstantį paslaptinges reiškinį, ėmė į jį žiūréti kaip į nepaprastą daiktą. Kasmet birželio mėnesį ant jo padėdavo iš Siutiškio pievų pri skirtų gėlių puokštęs, nurinkdavo nukritusius pušų spyglius, o kažkurios

lis juodas kaip žemė šniokšdamas debesis. Iš debesies skrido garsai, panasūs tai į verksmą, tai į vaitojimą, tai į nusikvatojimą. Po gero pusvalandžio kaimo puseje pasigirdo šniokštumas, kuris tėsėsi neilgai.

Patekėjus saulei, vyrai sėdo ant arklių ir parjojo namo. Jodami vis kalbėjosi apie tą keistą debesį. Artindamiesi prie kaimo palaukės, arkliai vėl pradėjo prunkštė, o vyrai savo akimis netikėjo, matydami netoli miško pakraščio duburyje tyvuliuojantį ežeriuką. Vyrai kalbėjo: "Šitas ežerokas, matyt, bus nepaprastas. Paprasti ežerokai patyliukais atslenka ir nusileidžia. Šitą turbūt kas nors užkeikė ir

prakeikė, nes iš debesies sklidantys garsai kažką tai reiškia".

Ilgai laukti ir nereikėjo. Po kiek laiko ir prasidėjo su tuo ežerioku īvairūs nutikimai, atsitikimai, krečiamos išdaigos. Pagal vietos žmonių įsitikinimus Jame gyvenančios kažkokios neaškios piktosios dvasios, o kad taip yra, tai pirmiausia Anuprui teko patirti. Jis, būdamas patyrės ir nuolatinis žvejys, nusivežęs prie šito ežerioko valtį, illeido tinklaitį, tikėdamasis sugauti nemažai atkeliausiu žuvų. Tinklaitį paliko per naktį, o rytą norėjo išsitraukti. Bet veltui. Iš pradžių niekaip negalėjo jo surasti. Pagaliau kai kabliu užkabino, Anupras apsidžiauge ir galvojo, kad į tinklaitį bus prilindę daug žuvų ir nuskandinę į dugną. Ėmė trauktis ir pastebėjo tinklaitį susuktą į kamuolį. Vargo dvi dienas, norėdamas surasti tinklaičio galus, bet veltui. Anupras, matydamas, kad ir neišnarplios, pasidėjės ant kaladės sukapojo gabalais ir sumetė į besikūrenančią krosnį. Iš gabalų pradėjo kažkas cypti, grūmoti, šniokšti, kol pagaliau prireikė ugnį švēstu vandeniu krapyti. Tada visi garsai nutilo, o sukapoto tinklaičio gabalai sudegė ir virto pelenaais.

Vieną sekmadienį vyrai, grždami iš medžioklės, krūmuose, palei ežerioką, pastebėjo didžiulį gauruotą jautį. Iš kur jis atsirado, vyrai niekaip negalėjo suprasti, nes aplinkiniuose kaimuose niekas jaučių nelaikė. Jonas jau norėjo jį nušauti, bet jautis tuo momentu taip subliovė klaikiu balsu, kad vyrai net pabūgo. Iš akių šiam baubui lašėjo krauko lašai, žiaunos buvo pilnos putų, ragais jis pradėjo rauti jaunas pušelės ir svaide virš aukštų pušų, kurių šakose įsikabinusios dar keletą metų styrojo, o kojomis taip drabstė žemę, kad ją su velėna ir pasitaikiusiais akmenimis nusviesdavo už keliaisdešimt metrų. Vyrai suprato, kad čia ne jautis ir skubiai atsitolino.

Prieš Velykas, atšilus ežerų pakraštiams, Rukšėnas, saulei patekėjus, nuejo prie ežerioko. Eina pakraščiu su kartimi ir žiūri - visai palei krantą vartosi didžiulė lydeka. Žmogus jau buvo užsimojęs kartimi tvoti tai lydekai, bet toji pašoko į viršų ir suriko žmogaus balsu: "Greitai iš čia nešdinkis, nes tuoj ir savo kaulų nesurinksi..."

Nukelta i 12 psl.

YOUNG E

PUBLICISTIKA

Julija Šerlataitė

Ir vanduo turi skoni...

Ir atėjo tokia diena, kai besišyp sodama nebejutau laimės, kai nustojau žavėtis sūkuryje besisukančia snaige, kai laikas pradėjo stoti... Ir tik tada suvokiau, kad mano širdį užgriuvo liūdesio lavina.

Aš ieškojau atramos taško tarp žmonių, ieškojau ilgai ir kantriai, bet neradau, o gal nesugebėjau?

kompaniją.

Ilgai eiti neteko. Nors kelias buvo vinguotas ir pasislėpęs po storu sniego sluoksniu, pasiekiau jo galą. Štai šioje vietoje aš stabtelejau ir susimąsciau: "O gal neverta be reikalavo gaišti laiko tokiems niekams?". Tačiau širdis rėkė priešingai ir aš jos klausiau. Klausiau kaip savo sielos

Tačiau staiga mano galvą užgožė nuostabi ir intriguojanti mintis. Kad tą pačią akimirką nusprendžiau ją realizuoti. Ilgai nedelsiau...

Užsimoviau storą ilgą šaliką bei šiltą kepurę, saugančią mane nuo nepažabojamų šalčio pinklių. Taip pat keturkojis draugas turėjo palaikyti

vadovės, kaip paukščio čiulbėjimo ankstų pavasarį.

Zingsnis po žingsnio, judesys po judesio... aš vis artejau upės link. Tačiau visa tai dariau ramiai ir létai, neskubédama bei apmästydamas. Priėjau upę – pamačiau ją. Tyla. Tik upės čiurlenimas ir véjo ūžimas. Šie garsai

manyje sukélė perversmą, jie prasiskverbė į mano vidų, tartum visas gyvenimas prabėgo prieš akis. Pamačiau viską: ir gera, ir bloga...

Vėl žvilgtelėjau upės link, tačiau jau visai kitu žvilgsniu. Keistos mintys, prisiminimai sukosi ratu mano galvoje. Ir staiga viena graži ir paskiška prasibrovė į priekį, ištruko į laisvę. "Niekas nestovi vietoje" – teigė Heraklitas. Viskas juda ir nieko nėra amžina. Todėl negalime "dukart ižristi į tą pačią upę". Nes kai brendu į upę antrą kartą, ir aš, ir upė jau esame kiti. Ši mintis, perskaityta Jostein'o Gardner'io knygoje "Sofijos pasaulis", man įstrigo atmintyje ilgam. Ji man atrodo labai prasminga.

Ir štai dabar, pamačiusi savo akyse upę, susimąsciau. Juk nieko nėra amžino, tai reiškia, kad ir liūdesys laikinas. Kodėl aš jo negaliu išlieti į aplinką, į gamtą?

Dar ilgai ejau paupiu. Džiaugiausi puriu sniegui, kerinčiu upės čiurlenimui. Viskas aplinkui atgijo ir pavasaris mano širdyje vėl pradėjo džiūgauti.

Kai liūdesio nebeliko, sustojau ir apsisukau. Staiga nustebau. Pėdos. Tos pačios pėdos. Jos tokios keistos, bet tos pačios. Aš létai slinkau jomis... tačiau buvau kita – visai kita, pasikeitusi ir pilna tikro gyvenimo džiaugsmo. Aš išliejau savo liūdesį į upę. Išliejau lyg kokį paprastą beskonį vandenį, o jis nebuvo beskonis, jis turėjo savitą aitrumą. Terekėjo tik paragauti... ir aš jo paragavau...

Naktinės plaštakės tobulėjimas

Jis bégantis, vis skubantis, stojantis trumpą akimirką ir neatsigręžiantis atgal. Tik pralekia lyg viesulas ir palieka gilius randus, kartais net neužgyjančius, skaudžius.

Taip, tai laikas – visagalis valdytojas, nepaliečiamas ranka ir nematomas mūsų akimis. Jis perregimas lyg krištolas ir šaltas lyg ledas. Bejausmis...

Ne kartą aš jam kuždėjau: "Palausk... tik neskubék... sustok sekunde, sugrižk, pakeisk mane!!!". Bet ne, jis nesustoja, nesusirūpina, nesklauso ir net nenori girdėti. Lieku viena ir bejėgė tarp keturių sienų. Pakanka pakelti galvą, apsidairyti, kad pamatytyum praūžusio viesulo pėdsakus,

Nukelta į 11 psl.

Naktinės plaštakės tobulėjimas

Atkelta iš 10 psl.
gilius randus.

Bet tie pėdsakai, randai duoda galimybę mums susimąstyti, pažvelgti į pasaulį naujai, ne-regėtai, visai kitu kampu.

O kas man laikas? Vieneri metai seneliui prieglaudos nammose, devyni mėnesiai belaukiant kūdikio, savaitė belaukiant egzaminų rezultatų, diena naktinėi plaštakai, valanda reanimacijos skyriuje, sekundė bekrintančio lėktuvo pilotui, šimtoji sekundės sportininkui...

Žodis tas pats – LAIKAS, o reiksmė? Tikriausiai ne... skirtinė, nesulyginama...

Ričardo Bacho knygoje "Džonatas Livingstonas Žuvėdra" rašoma: "Ar tu gali išsaivarduoti, kiek daug gyvenimų turėjome pragyventi, kol pagaliau mumyse gimė miglotas supratimas, kad gyvenimo prasmė – ne vien tik valgyti, peštis ar siekti valdžios Buryje. Tūkstantį gyvenimų, Džonai, dešimt tūkstančių. O po to dar šimtą gyvenimų, kol paaškėjo, kad gyvenimo tikslas yra pasiekti tobulumą ir jį skleisti".

Štai čia susiduriame su dar kita laiko reiksmė – priešinga naktinės plaštakės gyvenimui. Juk plaštakė pramerkia akis, pamato nuostabai tekančią saulę, ją išmyli, o vakare saldžiai užmiega – užmiega amžinu miegu, tokiu maloniui ir saldžiu. O štai tobulėjimo laikas beribis, neturintis sienų, ne-suvaržytas, nesuspauistas.

Bet kada tobulėja plaštakė? Kada ji suspėja? Juk jos visas gyvenimas – viena trumpa diena... na taip, dešimt tūkstančių dienų, o po to dar šimtas ir dar, ir dar, ir dar... O taip, juk plaštakai reikiā laiko, nes tobulėjimui ribų nėra...

Auksinė plunksna

Kai paskutinį kartą užmerkiau akis, tas dieviškas jūros ošimas vis dar ūžė ausyse... Bangų putos garavo ant manų kojų, o švelnus pakrantės vėjelis žaidė plaukų sruogomis.

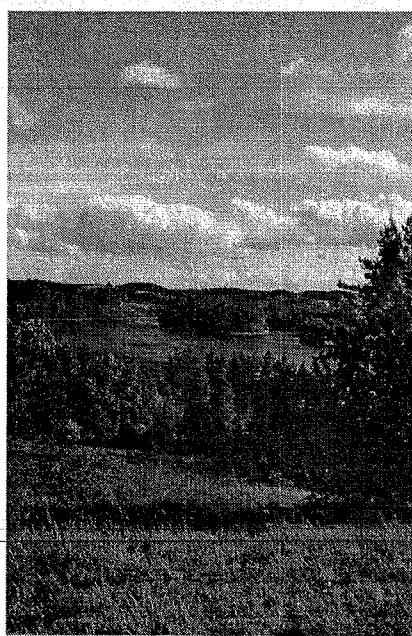
Lėtai bridau paplūdimio smėliu ir svajokliškos mintys nenutrūkstamai sukosi galvoje. Toli, horizonte, vaiskų vakaro dangų draskė kruvini saulėlydžio pirštai. Saulė skendo smagrinės jūros glėbyje, o balsva diena užleido vietą juodajai damai...

Žvaigždžių švyturiai driekėsi dangaus okeano platybėse, o paslaptingojo nakties dvasia retino gyvių gretas. Tačiau mano baimė žaidė slėpynes ir tik pašėlę norai valdė mane, hipnotizavo ir vedė už likimo rankos tolyn...

Kai betarpiškas nakties tamsos alkis buvo numalšintas, kai keliai terodė vien šiaurės žvaigždė ir pašelu si tylos virpesiu kaukė ménulis, visai šalia, bangų ir jūros šnabždes, pamaciai šilumos ir šviesos harmonijos sūkurį. Tai buvo nuostabusis jūros paukštis. Kadai, dar vaikystėje, aš girdėjau apie jį. Tai gėrio, taikos ir ramybės simbolis, jūros gelmių siela. Dar niekad nemačiau tokio stebuklinio paukščio. Jo sparnai judėjo tolygiai ir plastiškai. Tai buvo nepakartojamas reginys. Laikas sustojo manyje,

lyg švelnūs voratinklio siūleliai kute-
no mano kūną.

Mačiau, kaip paukštis pradėjo leistis. Atrodė, jog nė viena jo plunksnelė nejudą, tai buvo kerintis vaizdas. Jis tyliai ir grakščiai nutūpė. Paskui save buvo palikęs tirštus ruko debe-

sélius, kurie tvarkingai ir darniai išsisiklaidė, vos tik paukščio kojos pa- lietė grūdėtą paplūdimio smėlį. Tai buvo lyg magiškas šokis, pakerėjęs

mane ir nūvedės į stebuklų šalį. Paukščio akyse buvo kažkas tokio, kas jam suteikė žmogiškumo ir gyvybingumo. Juodoje jų gelmeje atsi- spindėjo sidabrinio ménulio atšvaistai bei iliuziškosios jūros plevenimas.

Staiga, mano nuostabai, paukštis prabilo žmonių kalba. Aš jau buvau išisupusi į stebuklingają įvykių ratą. Viskas vyko stulbinamai greitai... Už kelių sekundžių savo sparnais jau liečiau tolimašias žvaigždes, jutau vėjo galią. Jutau, kaip visą kūną užvaldo begalinis džiaugsmas, ramybė.

Tačiau staiga, viskas pradingo... tikriausiai pirmieji saulės spindulai prasibrovė pro juodosios damos apsiaustą ir surado kelią į akinančią die- ną. Visas mano stebuklingasis pāsau- lis sudužo į šipilius.

Rankoje vis dar jaudama dūžta- nčias nakties šukes, pramerkiau akis. Laikrodis šaižiai čirškė... Uoslės pajuto malonų susimaišiusių kavos ir apel- sinų sulčių kvapą. Pakeliau galvą, at- sisėdau ant lovos krašto. Ar tai buvo vien sapnas? Nejaugi sapnai gali būti tokie tikroviški?

Tačiau atgniaužusi kumštį ir vėl apstulbau. Šiltajame delne laikau auksinę paukščio plunksną... Atsimi- nimai ir vėl atgijo... regėjau juodas paukščio akis, raižiau nakties pa- dangu, megavausi paukščio gyveni- mu...

PASLAPTINGASIS PUZINIŠKIS

Atkelta iš 9 psl.

ALDUKAS - PASLAPTINGA BŪTYBĖ

Jo tikroji pavardė buvo Aldukevičius, tačiau vietiniai, o vėliau ir kiti žmonės jį vadino Alduku. Tai buvo daugeliu nesuprantama būtybė, pagarsėjusi savo paslaptinė galia. Apie jį žmonės prigalvodavo visokiausią istoriją. Vieni laikė jį susidėjusiu su velniu, kiti tiesiog kerētoju, burtininku. Jo skrodžiantis žvilgsnis iš rūdų akių pašnekovą persmelkdavo, tiesiog užhipnotizuodavo. Tačiau kas į jį kreipdavosi kokio nors patarimo ar pagalbos, ką jis galėdavo - visiems patardavo, padėdavo. Štai vieną eguzės naktį tvarte gyvatė igelė jo karvei. Gyvulys išpampo. Ką Aldukas bedarė, karvės neišgelbėjo - gyvulys nugaišo. Šeima liko be maitintojos. Seimininkas taip ant gyvačių supyko ir pasakė: "Aš joms parodysi, ką galiu, šitoj apylinkėj né vienos gyvos neliks." Ir štai kaimynai pastebėjo jį bekasantį duobę. Kaimynas Jurgis jį ir paklausė: "Ką tu čia, Alduk, galvoji užkasti?". Nieko neslėpsiu, o deginsiu gyvates. Aš jas į šitą duobę sukviesiu, užpilsiu žibalu ir uždegisu. Nereikės joms daugiau karvių gelti". Niekas nepatikėjo tokiai Alduko sugebėjimu ir galia. Iškasęs duobę, Aldukas apėjo aplink kaimą kažką pusbalsiu kalbėdamas, o paskui nuėjo į čia pat esančią mišką, o kai grižo kaimynas Vincas jį užklausė: "Na, ar pavyks tau tas gyvates nugalėti?". Pamatysit rytoj" - nedvejodamas atsakė Aldukas. Ir iš tikrųjų rytojaus dieną senelis Anupras, grždamas iš miško, kelyje pastebėjo vinguriuojantį šnypščiančių, gailiaus balsais cypiančių gyvačių pulkelį, kurio priešakyje vingjavo nepaprasta gyvatė: jos pakaklę puošė kažkoks spalvotas ženklas. Seneliui Anuprai tų gyvačių pagailo ir jis Aldukui pasakė, kad už tokį darbą gali Dievas skaudžiai nubausti. Tik tuomet Aldukas sutiko jų nežudyti. Kartą Alduko kaimynai émė dejuoti, kad jų karvės pra-

dėjo visai nedaug teduoti pieno ir niekaip negalėjo suprasti, kodėl taip yra. Juk ir gera ganykla, ir karvės prižiūrėtos, o pieno kaip nėra, taip nėra. Bet vieną ankstyvą rytą Alduko kaimynas Antanas grždamas iš Siutuškio pievų nuo arklių, išgirdo tylą Alduko balsą ir pastebėjo, kad tarp pririštų ganykloje karvių šliaužioja Aldukas, per žolę braukydamas audeklo gabalą, ranka pliaukštėlédamas kiekvienai karvei per tešmenį, vis kartojo kažkokią kėrėjimo maldą ir šiuos žodžius:

- Žaloji, Juodmarge, Dvyloji, atiduokit man pieną, atiduokit man pieną...

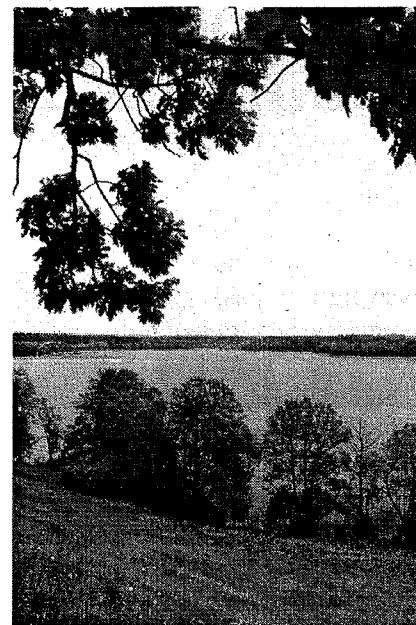
Antanas, pasislėpęs už krūmų, toliau stebėjo Alduką, kuris, nuėjus prie kitų karvių, vėl tą patį darė - braukydamas tą audeklo gabalą per žolę, kartojo karvių vardus. Antanas neiškentės patyliukais prisiartino prie kerētojo ir drožė jam per nugara kamanomis, surikdamas:

- Ak, tu velnio išpera, gana tau iš mūsų karvių atimti pieną!

Parėjės namo, Antanas kamanas pakabino priemenę virš kibiro. Pavakariais jis žiūri, kad kibiras pilnas pieno. Dabar suprato, kur visų kaimynų karvių pienas dingdavo. Nuo to laiko Aldukas liovėsi iš kaimynų karvių paslaptingu būdu imti pieną. Žmonės Antanui buvo dėkingi.

UŽ PIKTADARYBES NUBAUDĖ DANGUS

Buvo šiltos vasaros dienos, kai i Puziniškį atsibastė atskilės Napoleono armijos kareivių būrys. Čia jie pradėjo taip šeimininkauti, kad gyventojai buvo priversti bėgti iš namų ir slėptis čia pat esančiame didžiamiskyne. Iš gyventojų grobė brangenybes, prievertavo moteris ir merginas, maištui skerdė kiaules, žudė kūdikius, užkišdami jų galvas už suolo pasmaugdavo. Čia jie siautė apie dvi savaites. Prieš pasitraukdami netoli Velniukinio ežerioko, ant dirvono, užkūrė laužus kepė mėsą, ruošdamiesi pietauti, bet užslinkęs debesys sutrukė.

Puziniškio qžuolo pavėsy

Staigi perkūnija ir didžiulis perkūno trenksmas į ugniaukurus, prie kurių liko net keli kareivių lavonai. Gyventojai kalbėjo, kad tai jiems Dievo bausmė už žmonėms padarytas skriaudas.

NEPAPRASTAS ĄŽUOLAS

Puziniškio kalno atšlaitėje, prie Asalnų ežero, yra išaugęs didžiulis senelis ąžuolas. Kiek jam metų niekas negali pasakyti, bet jis, aišku, senesnis už patį kaimą. Jis nepaprastas tuo, kad senieji vietas gyventojai dažnai matydavo, kaip iš po jo šaknų spinduliuodavo išvairiaspalvės liepsnelės ir retkarčiais pasigirdavo tai vienoks, tai kitoks vaitojimas. Žmonės buvo išsitikinę, kad tai užkastu, o gal užkeiktu lobiu pasireiškimas, bet niekas nedrįso ne tik ieškoti lobio, bet ir iš viso liesti ąžuolo šaknų bijodami užkeikimo. Daug kartų tas gražuolis ąžuolas buvo audrų genėjamas, perkūno dažomas, o jis kaip stovėjo, taip ir tebesotovi, kaip žaliao, taip tebežaliuoja. Iki šiol jis lankomas ne tik turistų, filmų kūrėjų, bet ir ne tik vietas išvairių paukščių giesmininkų, o ir paukščių keliauninkų, apsistojančių pailsėti ir pasiklausyti ąžuolo-milžino subtalaus ošimo ir pasigrožeti nepaprastu jo grožiu.

Nuotr. A. Čeponio

Leonas ŠIDLAS

KAIMO KRONIKOS

Pypkės (liujkos) ieškojimas

Šiuokis rūko, liujka rūksta,
Pinigų jo ūkiui trūksta,
Tad četvergas kai ateina
Šiuokio boba kelia vainą.
Reikia Utenon važiuoti
Sviestą, kiaušinius paruošti.
Šiuokis to nenoriai imas-
Reiks paruošti jam vežimas,
Kad necrypt, nelikt sarmatoj
Reikia jam patepti ratai.
Kad smagu būtų važiuoti
Avižų reik arkliui duoti.
O be to, kaip žmonės sako,
Reikia jam paruošt abrako,
Kad arklys nealki per dieną
Reik prikimšti maišę šieno.
Ilgai ruošias į kelionę-
Ratai patepti jau kluone.
Šiuokis gali atsipūsti,
Lažkon gulasi nusnūsti.
Na ir Monė jo nesnaudžia
Laksto, kaip šaudyklié audžia.
Iš papečkio paskutiniai
Jos jau surinkti kiaušiniai.
Kad nesudaužyti pautus
Ji vynioja juos į autus..
Jei blogai krepšin sudėsi
Tai pautienė apturėsi.
Štai atsineš puodynę
Ieško popieriaus sviestinio.
Ji nuveš žydeliams miesto
Vieną kitą gnužtą sviesto.
Jo parduos gal kokį svarą-
Ne iš gero ji tą daro.
Nes juk štasis sviesto šaukštasis-
Nuo burnos jis atitrauktas.
Nors liežuvius neplaukuotas,
Tačiau sviestas bus parduotas.
O parduotas vien dėl šito-
Gaspadoriui trūksta lito.
Nes nėra kur pasidėti-
Reiks tuož mokesčius mokėti.
O be visos šitos kalbos,
Reikės dar piemeniui algos
Gena jis kiekvieną rytią
Ne už dyka, o už litą.
O atvertus kortą kitą -
Ner tū litų pribarstyta.
Tad ne sviestu mums maitintis,
Nes nuo mokesčių reik gintis.
Nuo bėdų išsivaduoti,
Ką sugriebus reik parduoti.
Sviestą, kiaušinius paruošus
Ir truputį pasipuošus
Monė aunas kamošus.

Bijo ji sau lažką kloti,
Neduok Dieve - pramiegoti
Ir į turgų pavėluoti!
Todėl virtuvėj ant suolo
Prigula ji kaip papuola.
Tačiau miegas jai nelenda
Mislys jai visokios lenda.
Iš misles ji išsileidžia,
Kad net vidurius paleidžia.
Tad per nakt ne vieną kartą
Teko jai nubėgt už tvarto.
Dar labai toli lig ryto,
Vos pirmi gaidžiai pragydo.
Monė štai jau atsikelus
Taip pat Šiuokelij prikelus,
Ji jau kluone sėdi ratuos,
Keikia Šiuokį be sarmatos,
Kad jis krapštos, važiuot neina,
Žada jam pakelti vainą.
Ant kelių - krepšys kiaušinių:
Gražių, geltonų, rinktinėj.
Prie kojų - puodelis sviesto,
Viskas paruošta dėl miesto.
Be to, kaip kelionėj dera
Ji surišusi į skarą.
Duonos, lašinių gal svarą -
Pusryčiauti laiko nér -
Tai tikra terlionė.
Jie važiuodami užkansas -
Prieš akis kelionė.
Šiuokis taip ankstai prikeltas
Niršta, pyksta, keikias:
Jau padūko boba ši
Vyniot mane ant piršto!
Šiuokis liujką papsi,
Šiuokis liujką rūko,
Keltis su pirmais gaidžiais
Kantrybės jam pritrūko.
Tad pasrėbės Šiuokis pieno
Iš paties (be šaukšto) uzbono.
Pykdams, keikdamas savo bobą,
Gulas vėl ant šono.
Miegas Šiuokio nebeveikia,
Bet pirkioj pabūti reikia.
Kai nusprendė, kad neverta,
Eina keikdamas į tvartą.
Iš ten grižta jau nebvenias -
Vedas Seriką į kluoną
Ir ispraudžia ji į ienas.
Moniką besėdint ratuos
Miegas ima, o ji kratos,
Šiuokį ant jos pyktis ima
Jis jai kerštą jau brandina.
Šiuokis niršta, o iš pykčio
Griebtis ko - nežino.

Atvažiavęs jis prie gonkų
Duris užrakina, čiupinėja kišenius,
Duris vėl atrakina.

Kažko jis ieško virtuvėje, palovy,

Ant stalo, po stalu, po suolu.

Neradės nieko troboje,

Jis vėl į lauką puola,

I Moniką šnairuoja...

O Moniką jau ima striokas

Įsiutęs diedas tai - ne juokas.

O Šiuokis vėl pirkion ipuola,

Vėl ieško, kas prapuolė,

Neradės neatleaga ir vėl į lauką bėga.

O Moniką smalsumas graužia:

Ko gi tas vyras šitaip neršia?

Tad suima save į naga

Ir klausia - kas gi atsitiko,

Kad toks nusgundys

Visų rytių tą savo smarvį liujką

Inskundys neršia?

Cia Monės žodžiai Šiuokiui

Lyg per galvą tvoja:

Nes, pasirodo, liujka jojo dantyse,

O jis jos visą ryt ieškoja..

Išgirdės Monės šiuos žodžius,

Šiuokis vežiman tuoju išoka

Ir iš visos jėgos jis šeria botagu

Per nugarą Serioko.

Arklys iš skausmo šuoliais

Bėgti puola, šoka.

Pokši ratai, dunda žemė

Nuo Serioko šuolių.

Triukšmas šis dar kaimą miegančių

Pakeliai iš guolių.

Istorija šią Monika

Žmoneliamas kaimo išplepejo.

Tai juokės kaimas,

Kad jos diedas Šiuokelis

Ruošiantis važiuoti turgūn

Dantyse inskastos liujkos

Visą ryti ieškojo...

Nuo to laiko užteko Šiuokeliui

Per kaimą dideliu greičiu važiuoti,

Kai žmonės imdavo juoktis, plyšoti.

Bet juokdavos jie nepiktai -

gražiuoju,

Sakydavo, kad vėl ilgai ieškojės

liujkos,

Ir pagaliau suradės savo dantyse,

Jis vėl į turgų pavėlavą,

Todėl greitai per kaimą važiavo...

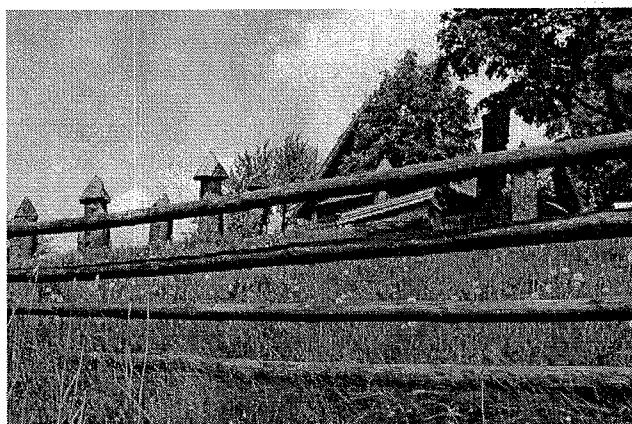
PAAIŠKINIMAI:

liujka - pypkė, četvergas - ketvirtadienis,
vaina - karas, sarmata - gėda, abrakas -
avižų ir supjaustytu šiaudų (akselio)
mišinys, supiltas į terbą (seriant arkli ši
terba užmaunama arkliui ant snukio),
maišė - iš virvelių numegztas tinklo
maišas šienui sukimšti (seriamas arklys iš
jo per "akis" peša šieną), lažka - lova,
pautai - kiaušiniai, pautienė - kiaušinienė,
kamošai - batai, mislia - mintis, uzbonas
- ąsotis, striokas - baimė.

VERTA ŽINOTI

Senovinės bitininkystės muziejus Stripeikiuose

Šiaurvakarinėje Aukštaitijos nacionalinio parko dalyje, Minčios girios pakraštyje, Stripeikų kaime yra vienintelis Lietuvoje Senovinės bitininkystės muziejus. Jo sodyba ir lauko muziejinė ekspozicija išsidėstę ant dviejų vaizdingų kalvų, kurių papédėje teka Tauragnos upelis, plukdantis vandenį iš giliausio Lietuvos ežero Tauragno.

Mišku iš Ginučių kaimo pusės atvykstančius muziejaus lankytojus pasitinka didinga ažuolinė senovės lietuvių bičių dievo Babilo skulptūra, stovinti kalvos viršūnėje prie pagrindinio muziejaus pastato. Iš Babilo nuolat į darbą išskrenda ir grįžta su nektaru darbštuolės bitės, nes Babilo burna – avilys. Kalvos šlaite išdėstyti senoviniai gultiniai bei statieji kelminiai kaladiniai aviliai. Juos Lietuvos bitininkai plačiai naudojo nuo XV a. iki XX a. pradžios.

Netoli muziejaus, girios pakraštyje, bitės apgyvendintos eglės kamiene. Toks avilys primena laikus, kai buvo bitininkaujama giroje, medžių kamienuose

įrengtose drevėse. Muziejuje galima pamatyti, kokiui būdu drevininkai apsaugavo bites nuo meškų, kuriuos tuo laikmečiu Lietuvos giriose buvo iprasti žvėrys.

Lauko ekspoziciją pagyvina aviliai-skulptūros, kuriuose gyvena bitės. Ant pirmosios kalvos stovi trys pagrindiniai pastatai. Senoviskoje troboje eksponuojami įvairūs bitininkavimo įrankiai. Troboje fotonuot-

te dabar eksponuojami bitininkų-stalių darbai, jų įrankiai, senoviniai medusukiai. Ant sienų – tautodailininko T. Patiejūno išdrožtuose bareliefuose vaizduojami senovės lietuvių bitininkavimo epizodai.

Leidžiantis nuo kalvos žemyn, šlaito dešinėje pusėje stovi du specialūs aviliai, kuriuose pro stiklą galima pamatyti, kaip avilyje gyvena bitės: siuva korius, iškrauna parneštą nektarą, žiedadulkes, augina naujas biteles ir kt., o einant vakarų kryptimi nuo kalvos tiesiai žemyn, akis pradžiugina patvenktas Tauragnos upelis, kriokliu krentantis švarus vanduo, kuriame karštą vasaros dieną galima rankas ar prakaituotą veidą nuplauti. Ant kairiojo upelio kranto stovi pirtelė, mediniai stalai, suolai, kur galima atsisėdus pailsēti, užsisakyti šviežio

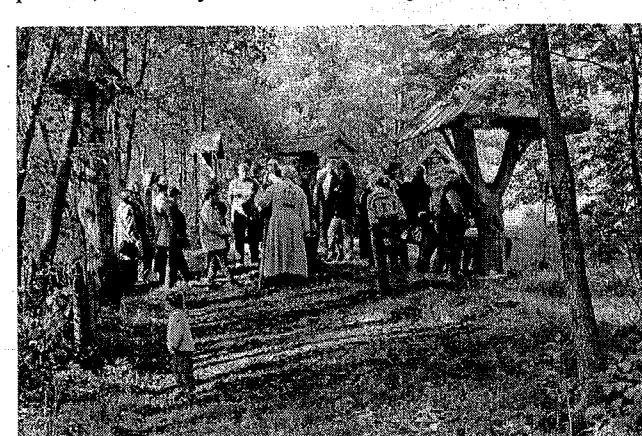
ragnų bažnyčios akmeninės tvoros išimtas, senovės lietuvių krivių laikytas šventu akmuo su dubeniu, ant kurio atlikdavo aukojimo apeigas. Cia pat senovės lietuvių aukuras, ant kurio uždegama šventoji ugnis Ugnies deivės Gabijos garbei. Prie šventos aukuro ugnies įvairių švenčių atvykstančių vestuvininkų ir kitomis progomis budi mergaitė Vaidilutė, kurstanti ugnį, tarnaujanti senovės lietuvių dievui Praamžiui. Cia pat pamiškėje stovi keturios galingos ažuolinės skulptūros. Jos vaizduoja keturių tautų, tarp jų ir lietuvių, mitus. Jie pasakoja lankytojams žmonijos dvasinę patirtį, bitininko, bičių nektaringų augalų kilmę.

Apžiūrėjė ši ekspozicijos kampeli, muziejaus lankytojai kopija į antros kalvos viršų, kur rengiama muziejinė ekspozicija vai-

rakose ant sienų galime grožėtis senovės bitininkavimo vaizdais. Trobos kampe stovi senovinis šiaudinis avilys, varšuvinis bei Dadaño tipo réminiai aviliai, paketė kelminių kaladinius avilius. Eksponuojama žvaikių gamyba iš vaško. Ant sienų – išdrožinėti bareliefai, vaizduojantys medkopio šventę, ir daug kitų eksponatų.

Prie pat pagrindinio muziejaus pastato yra senovės klėtis, kurioje buvo laikomi grūdai. Dabar čia demonstruojamos nektaringų augalų fotonuotraukos, medaus, vaško ir iš medaus pagaminto lietuviško midaus pavyzdžiai.

Trečiajame, anksčiau buvusiame ūkiname pasta-

medaus koryje. Tiltuku pereiname į kitą upelio krantą. Atdiduriame tikėjimo dvasia alsuojančioje muziejaus dalyje. Cia stovi senosios lietuvių bičių deivės Austėjos klėtelė-šventykla. Šalia guli autentiškas, iš senosios Tau-

kams, moksleiviams bei ju tėveliams. Už šios kalvos vakarų kryptimi saulėje blizga Šaminio ežero vanduo. Cia gali maudyti, pasigrožeti ežeru ir itin švariu jo vandeniu.

Bronius Šablevičius
Autoriaus nuotr.

TAI IDOMU

Viskas apie bitę

Bitės gyvenimo ciklas

Bitės gyvenimo ciklas prasideda nuo kiaušinėlio.

Tris dienas kiaušinėlis būna nepakitęs, po to išsirita lerva.

Per šešias dienas lertos svoris padidėja 500 kartų ir tampa tokio pat dydžio, kaip suaugusi bitė.

Lerva maitinama bičių pieneliu. Būsimos bitės darbininkės juo maitinamos 3 dienas, bitės motinėlės – 6 dienas.

Po 6 dienų lerva susisuka į lėliukę, bitės darbininkės uždengia jos akutę.

Po 12 dienų iš jos išsirita jauna bitė. (Nuo kiaušinėlio padėjimo praėjo 21-24 dienos)

Bitės darbininkės gyvenimo stadijos

1 – korio akucių valytoja. Ruošia korio akutes naujiems kiaušinėliams, pajutusios vėsą susiglaudžia, karštį – mojuoja sparneliais ir védina avilį - taip saugo perus.

2 – bitė – slaugė. Nuo trečios gyvenimo dienos ji rūpinasi vyresniais perais, juos maitina.

3 – bitė – auklė. Šeštą gyvenimo dieną jau būna visiškai išsivysčiusi maistinių sulčių liauka. Ji bičių pieneliu pradeda maitinti jaunas lervas ir būsimas bičių motinėles.

4 – avilio bitė – bitė statybininkė, valytoja. 10-ą gyvenimo dieną maistinių sulčių liaukos ima atrofuitis ir bitė ryžtasi skristi iš avilio susipažinti su aplinka. Jos darbas avilyje: iš bičių rinkėjų priimti ir paskirstyti nektarą bei žiedadulkes ir suplūkti korio akutėse. Jos jau gali iš vaško liaukų išskirti vašką ir formuoja korius, išvalo avilio atliekas ir šukšles (pvz. negyvas bites numeta kuo toliau nuo avilio).

5 – bitė – sargybinė. Tai trunka porą dienų (nuo 18 iki 20). Šios bitės gelia pavojujų sukeliančius subjektus: žmones, vapsvas, širšes... Pavaasarį jos pirmos išlenda iš lakos ir žvalgą situaciją.

6 – bitė – rinkėja. Renka nektarą bei žiedadulkes ir neša į avilių. Bitė darbininkė gyvena apie 45 paras.

Avilio gyvenimo idomybės

Ar žinai, kad:

* Beveik nepakitusi savo forma bitė Žemėje egzistuoja apytikriai 13 milionų metų.

* Bitė egzistuoja ne kaip individus, bet kaip šeimos dalis. Individus čia nieko nereiškia - bitė darbininkė gyvena apie 45 dienas. Jeigu avilyje paželdžiama hierarchija, darbo pasiskirstymas (pvz. pašalinamos senos bitės, nešančios medų) spiečius "persitvarko" per 3 dienas.

* Bičių šeimos esmę sudaro trijų lygių: subrendusiu patelių, silpnų patelių (darbininkų) ir keleto šimtų patinėlių harmonija.

* Bičių šeima yra vienintelė vabzdžių šeima (išskyrus skruzdes), kuri peržemoja, yra tvirta ir pastovi.

* Geriausiu medunešio metu avilyje būna apie 80 000 bičių

* Per vestuvių skrydį bitė motinėlė gauна seklos iš vieno arba kelių tranų. Jas saugo visus 4-5 savo gyvenimo metus seklinėje pūslelėje.

* Iš neapvaistintų bitės motinėlių kiaušinėlių išsivysto tranai - vyriškos lyties bitės. Tai yra belytis dauginimasis arba portogenezė.

Nukelta i 16 psl.

Viskas apie bitę

Avilio gyvenimo įdomybės

Atkelta iš 15 psl.

* Bitė motinėlė specialiai paruoštose ir išvalytose korio akutėse kasdien deda nuo 1000 iki 3000 kiaušinelių. Rudenėjant kiaušinelių skaičius žekliai sumažėja, nes ruošiamasi žiemojimui. Bitė motinėlė tik deda kiaušinelius – pati net negali išsimaitinti.

* Tranų šeimoje būna 300 – 800. Tranas neturi geluonies. Bitė motinėlė pasinaudoja ne daugiau kaip tuzinu tranų. Apvaisinimas vyksta ore. Apvaisinę motinėlę jie miršta per keletą minučių. Nuo rugpjūčio tranai nereikalingi, bitės nustoją juos maitinti ir jie miršta iš bado.

* Silpnėjant bitės motinėlės pajėgumui dėti kiaušinelius, atsiranda naujos bitės motinėlės už kurių spiečiasi kitos bitės. Avilys gyvas tik turėdamas bitę motinėlę, todėl jos labai saugomos ir net auginamos kitaip nei darbininkės.

* Bitė darbininkė medų renka 10 km spinduliu. Ji skraidymo būdu (šokiu) sugeba kitoms nurodyti, kur yra geriausias medaus šaltinis.

* Bitė renka nektarą i medaus gurklelių. Jos ryklėje nektaras susimaiso su seilėmis ir tampa medumi.

* Bitė gali pernešti tiek nektaro, kiek sveria pati. Medaus gurklelyje telpa 30 – 70 mililitrų, atitinkamai 30 – 80 miligramų. Per

vasarą iš avilio gaunama nuo 16 iki 30 kg medaus. (Priklausomai nuo oro, nes kai šiluma nukrinta iki 8 laipsnių bitės iš avilio nėra, o kai viršija 40 - nektaro iš viso nerentka.)

* Bičių korio akutė yra šešiakampė. Niekas nežino, kas bitę išmokė taip geometriškai tikslingai siūti korius. Esant vienodam plotui apskritimo ir šešiakampio apimtis yra mažiausia, bet sankupoje taupiausiai vieta išnaudojama derinant lygiakraščius šešiakampius.

* Visą korį spiečius gali nulipdysti per 1 naktį. Vienai korio akutei reikia 100 bičių vaško, į vieną kvadratinį 1 cm telpa 850 akutių.

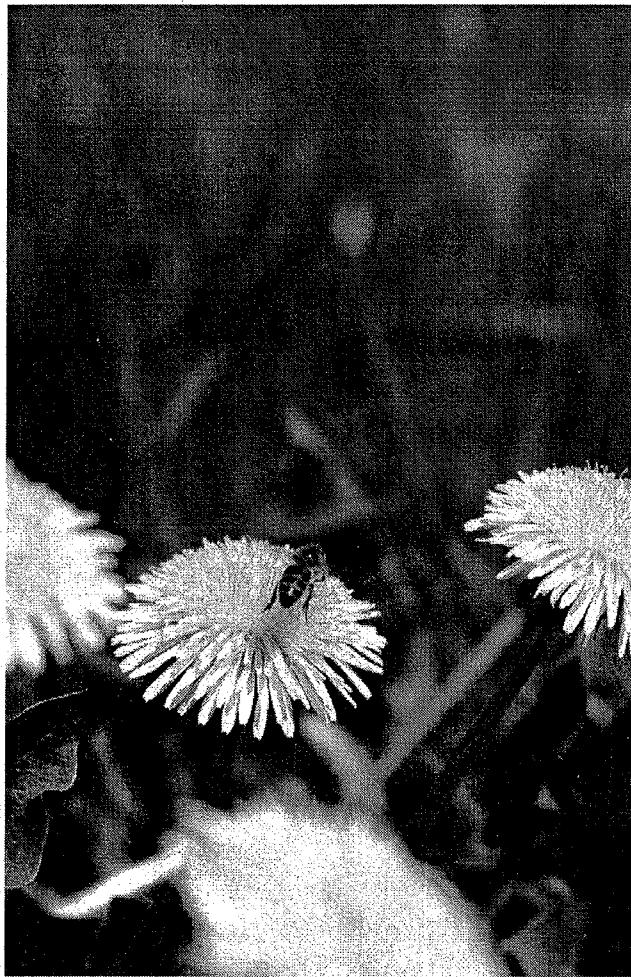
* Tieki perų vystymuisi, tiek medaus tirštėjimui reikia 35 laipsnių temperatūros. Kaip bitės ją pajunta – neaišku.

* Bitės darbininkės labai jautrios kvapams, todėl geba atskirti atskirų rūšių augalus. Dėl šios priežasties medus skirtomas į atskiras rūšis.

* Vienos bitės nuodū lašelis sveria 0,1 – 0,35 mg.

* Žiemą aktyvumas avilyje smarkiai sumažėja, bet gyvenimas vyksta toliau. Avilyje bitės susispiečia į vadinančią žemos kekė, kurios viduryje būna bitė motinėlė. Jos taip šildo viena kitą. Esant dideliems šalčiams, labiausiai saugoma bičių motinėlė – ji avilyje miršta paskutinė.

* Tiki apie bitę kalbant sakoma – miršta. Visi kiti gyviai gaišta, dvėsia, krinta...

* Passaulyje medaus gamyboje pirmauja Kinija. Europa yra tirščiausia bičių avilių prisotinta teritorija: čia 1 kvadratiniam metrui tenka beveik trys bičių šeimos. Lietuvoje priskaičiuojama apie 100000 bičių šeimų.

Dažniausiai sutinkamos medaus rūšys ir jo gydomosios savybės

Liepu medus – aukščiausios kokybės, maltonaus aromato, šviesiai gintarinės spalvos, aitroko skonio. Greitai kristalizuojasi. Gydo peršalimus, kvėpavimo takų infekcijas, mažina kraujospūdį, ramina, veikia kaip prakaitavimą skatinanti priemonė.

Akacijų – vienas geriausių, skystas būna skaidrus, susikristalizavęs – balkšvas arba gelsvas, švelnus skonio ir aromato. Padeda gydyti šlapimtakių ligas, nemigą, padidėjusį skrandžio rūgštumą.

Grikių – tamsiai rudos ar tamsiai geltonos spalvos, turi daug vitamino C, baltymų ir geležies. Intensyvaus kvapo ir aitroko skonio. Padeda gydyti mažakraujystę, kepenų, širdies negalavimus, kaulų lūžius.

Aviečių – balkšvas, švelnus kvapo ir skonio. Padeda gydyti širdies ir kvėpavimo takų ligas.

Rapsų – gelsvas, saldus, tirštas. Padeda šalinti nuodingas medžiagas. Partatinas esant širdies, kepenų, inkstų susirgimams.

Nukelta i 17 psl.

Viskas apie bitę

Atkelia iš 16 psl.

Viržių – šviesiai rudas, aitroko skonio, tirštokas. Padeda gydyti inkstų ir šlapimtakų uždegimus, prostata.

Daugiažedis – auksinės spalvos, truputį kvepia vašku, švelnus skonio, tirštokas. Gydo alergiją, švelnina kepenų skausmus.

Lipčiaus – tamsus, skystas – beveik juodas, kristaliuodamas šviesę. Nedaug skiriasi nuo nektaro medaus: saldus, tirštokas. Turi daugiausia mikroelementų. Padeda gydyti širdies ir viršutinių kvėpavimo takų negalavimus.

Kiti avilio produktai

Pikis (propolis) – tai bičių

klijai. Jis turi stiprių antibakterinių, antimikrobiinių ir regeneruojamų savybių. Stiprina imuninę sistemą, gydo žaizdas, nuedgimus, odos ligas, tarp jų ir alergines, malšina skausmus, reguliuoja kraujospūdį, skatina tulžies išsiskyrimą, malšina slogą ir kosulį, gydo grybelines ligas ir pūsleinę, malšina dantų skausmus. Pikis ir jo preparatai vartojami tik pasitarus su gydytoju.

Pienelis – bičių maitinotų liaukų baltais gelsvos išskyros vadinamos pieneliu, tai vienintelis bičių motinėlės maistas. Dar vadinamas nemirtingu gérimu, nes motinėlė gyvena 50 kartų ilgiau nei bités darbininkės. Bičių pienelyje

gausiai vitaminų A, E, C, B, daug amino rūgščių, kalcio, fosforo, vario, geležies ir kitų medžiagų. Bičių pienelis stabdo organizmo senėjimo procesus, suteikia gyvybinės energijos, gerina regejimą ir klausą, švelnina širdies negalavimus, mažina cholesterolio kiekį kraujuje. Vartojojamas ir profilaktikai. Dėl vartojimo visada būtina pasirtarti su gydytoju.

Bičių vaškas – jis gaunamas iš vaško korių po medaus išsukimo. Spalva – nuo gelsvos iki tamsiai geltonos, būna ir žalsvos. Naudojamas pleistrams, tepalam, kremams gaminti. Turi daug vitamino A. Vaškas vartojojamas ir aromaterapijai, gydant kvėpavimo takų ligas.

Žiedadulkių duonelė – tai žiedadulkės, kurias bitės sunėša į korę ir sutrombuoja. Teoriškai galėtume gyventi vartodami vien žiedadulkes, nes jos turi baltymų, riebalų ir anglavandenį, bioelementų, vitaminų, ląstelienos, reguliuoją žarnyno veiklą, gydo kepenis, opaliges, mažina kraujospūdį. Žiedadulkių ekstraktas padeda gydyti sklerozę, mažakraujystę.

Bičių nuodai – tai bespalvis skystis, kurio sudėtis dar nėra ištirta. Nuodų veikimas stiprus ir gydytis galima tik pasitarus su gydytoju. Tai ylg antibiotikas. Bičių nuodais gydomas reumatas, artritas, neurozės, padidėjęs kraujospūdis, odos ligos. Kartu taikoma speciali dieta.

D. SAVICKAITĖ

ŽMOGAUS EKOLOGIJA

Tarp žmogaus ir valstybės tik žmogus

Nežmoniška sovietinė sistema Lietuvos žmonių sielose paliko kančios ir degradacijos patirtį. Sudarkyta vertybų sistema, nevertinama žmogaus prigimtinė teisė į laimę, laisvę, tiesą, žodį – slogi praeities našta, kurios daugelis iš mūsų dar neįstengia nusimesti. Teisingumas yra nenutrukstamai susijęs su laime, kadangi pati brangiausia žmogaus orumo dalis yra galimybė veikti ir rinktis remiantis protu ir atsakomybe. Laisvė reiškia vis besiplečiančią galimybę deramai žmogiškajai veiklai ir jos pasirinkimui, atsižvelgiant į žmogaus orumą ir vertingumą, greta socialinės atsakomybės už visuo elgesio bei pasirinkimo pasekmes. Kai šios vertybės neįgyja praktinės reikšmės, degraduoja ir visos visuomenės, valstybės būties, gyvenimo kokybė. Teisingumas yra neatsiejamas nuo laisvės. Tikra laisvė, igyvendinta visoje visuomenėje, o ne turima kelių žmonių, negalima be teisingumo. Kiekvieno žmogaus pasirinkimas turi pasekmių ki-

tiems, todėl su pasirinkimu kyla atsakomybė ir už kitų teises. Sociologai sako, kad "politiskai gėris yra tai, kas pašalina didžiąją dalį blogio, nesukrėsdamas daugumos pietarų". Tad dabartiniu metu politinėje veikloje ir gyvenimo apmaštymuose daugelis vėl iš naujo atskleidžia žmogiškų santykų, normų ir žmogiško solidarumo temas. Visuomenė reikalauja, kad situacija ir rinka nebūtų vienintelialiai vertybų šaltiniai. Vertybė vėl neišvengiamai tampa žmogaus vaidmuo visuomenėje, visuomenės ir žmonių santykiai, ateitiessantykis su dabartimi, žinios ir tikslai – kam tai turėtų būti naudinga. Vertybės egzistuoja ne vien pačios asmenybės iniciatyva, nors susiformuoja asmeninės – patirties būdu, suprantant savo poreikius – didžioji dalis vertybų yra perduodamos iš kartos į kartą. Čia teisingumo nereiktų suprast kaip įstatymo. Įstatymas ne visuomet gali apginti, nes jis pateikia tik bendrus reguliuojančius rėmus, o jis pats

savy turi blogesnių ir geresnių interpretacijos variantų įvairovę toje ar kitoje situacijoje (plg. istoriją su Latvijos dviratininku). Jokie policijos protokolai negali pakeisti ipročių ir papročių. Tai keičia tik žmonių išaukštintos vertybės. Visada, visose valstybėse susiformuoja praraja tarp to, ko tikimasi ir reikalaujama – iš valdžios insti-tucijų (medicina, švietimas ir kt.) ir to, kas yra įmanoma ir naudinga. Šią prarają mažinti gali tik žmogus išmanantis problemą ir turintis savo poziciją. Tik teisingumas moraline prasme tampa vertybė ir kiekvienas žmogus, kuriam to trūksta, turi tam teisę visuomenėje kitų atžvilgiu, lygiai, kaip visuomenė gali reikalauti jo asmeninio indėlio, jo asmeninės pozicijos išreiškimo – pilietiškumo (ir ne tik rinkimų metu).

KA REIŠKIA BŪTI ŽMOGUMI? Etika į žmogų žiūri kaip į nepakartojamą individą, turintį savo tikslus ir poreikius. Tačiau visiems bendra tai, kad jie visi skirtini.

Žmogų veikia aplinka (politinė, ekonominė, kultūrinė, moksliinė, religinė...) ir žmogus veikia aplinką. Žmogus turi reikmes, polinkius, turi poreikį džiaugsmui – jis geidžia būti pastebimas ir kitų vertinamas.

Vertinant žmogų per eko-loginę prizmę, formuoja się požiūris, kad jis neatskiriamas nuo aplinkos, nuolat tarpusavy savaeikaujantis. Tuomet aišku, kad žmogus geriau gyvena tada, kai gerėja jo aplinkos sąlygos ir jo gebėjimai prisitaikyti prie aplinkos kitimo. Ekologija remiasi evoliuciniu požiūriu į žmogų – nuolatiniai ryšyje su aplinka. Svarbūs tampa santykiai tarp žmogaus ir sistemos (valstybės), sistemos sugebėjimo pasitikti individualius poreikius. Šis mokslas stengiasi paaiškinti ir suderinti abiejų struktūrų – asmens ir valstybės – vystymąsi ir pilnaverti išlikimą ateityje. Pilnai realizuoti kiekvieno visuomenės nario poreikiai mažina stresą, o tuo

Nukelta i 18 psl.

Tarp žmogaus ir valstybės tik žmogus

Atkelta iš 17 psl.

pačiu ir ligu plitimą. Medicinos šie reikalai kažkodėl nedoma – ji yra linkusi įkurdinti problemą žmogaus viduje.

Šiuolaikinis gyvenimas, techninis progresas dažnai sukuria konfliktus keliančius reikalavimus, o tai sudaro nevienodas salygas ir galimybes atskiram žmogui, jų grupėms, bendruomenėms atrasti gyvenime savo vietą. Stresus, įtampas sukuria politiniai santykiai (savivalda - valstybės institucijos, pozicija-opozicija ir kt.), savimonės kūrimas (etnocentrizmas - atvira visuomenė, tradicinės vertybės-daugialypė kultūra ir kt.), demografiniai santykiai (mirštamumas-gimstamumas, inertiška daugumakūrybinė mažuma, vyresnioji jaunesnioji kartos ir kt.), ekonominiai santykiai (veiklos konservativumas-sparti kaita, kaimas-miestas ir kt.), doroviniai santykiai (tolerancija-ne-pakantumas, atsakomybė-neatsakingumas, altruižimas-egoizmas ir kt.). Pergyventi stresai sukelia įtampą žmogaus gyvenime, o nesuradus būdų ir galimių laiku tą įtampą pašalinti, atsiranda savižudybių, nuskalstamumo, alkoholizmo, narkomanijos problemos, kurias likviduoti gali padėti tik bendras, sąmoningas visuomenės darbas, įtakojantis teisybės (moraline prasme) išgrynimą.

Jūs esate žmogus, skiriąs tiesą nuo netiesos, kaip ir kiti su kuriais Jūs dirbate. Kiekvienoje situacijoje spręskite remdamies šiuo supratimu. Už ką Jūs atsakingas? Kiek Jūs galite nuveikti? Kur ribos? Kur kokia "kito" (valdininko, pavaldinio ar kitos įstaigos) atsakomybė? Kiek Jūs atsakingas už "kito" veiksmus? Koki poveikį galite daryti? Adekvacių savo poreikiams, galimybėms ir aplinkai pasirinktos vertybės asmenį ugdo, laisvina tobulindama ir atneša jam nepaprasto džiaugsmo įprasmindama jo gyvenimą ir veiklą. Tai padeda išvengti vienos K. Jasperso įvardintos atsakomybės ir kal-

tės rūšies: politinės, t.y. kad kiekvienas žmogus dalinasi atsakomybe už tai, kaip jis yra valdomas.

EUROPOS ŽMOGAUS TEISIŲ ir pagrindinių laisvių apsaugos konvenciją Lietuva pasiraše 1993 m. Visuotinė žmogaus teisių deklaracija skelbia – visi žmonės gimsta laisvi ir lygūs savo orumu ir teisėmis. Tai turėtų būti neatiskiriamas žmogaus savimonės dalimi, viena pirmųjų idėjų grindžiančių asmens santykį su savimi ir kitais žmonėmis. Jei žmogiški santykiai turi gerbti žmogiškąją vertę, tai juos reikėtų grįsti pagerba kito reikmėms. Ar bendraujantys gerbia vienas kito reikmes, ar ne, klausimai, kurie iškyla yra neišvengiamos būtinybės, suvoktos pareigos ir ateities troškimų ir savęs suvokimo klausimai. Deja, žmogiškųjų santykų realybė – kita. Daug žmonių kenčia nuo menko savigarbos jausmo, nepasitikėjimo savimi, skurdo, nedarbo, visuomenės pažemimimo ir todėl savo orumą sieja su išoriniu faktoriais. O juk žmogus unikalus jau vien savo prigimtimi, o ne užtarnautu vertingu. Psichologai teigia, kad žmogus vertingas pats savaimė ir privalo apie save galvoti, jog turi teisę: būti išklausytas ir priimtas rimtai, pagarbai; turėti savo nuomonę ir jausmus ir juos reikšti; pasakyti NE be kaltės jausmo; paprašyti to, ko nori; gauti tai, už ką moka pinigus (pvz., teisingą informaciją); daryti klaidas; pasirinkti prioritetus; pakeisti savo nuomonę; atsisakyti atsakinėti į įkyrius ar asmeniškus klausimus; ginti savo asmeninę erdvę. Šiu savo teisių paisymas ir gynimas, bendraujant su kitažiems (visai nesvarbu užimami postai), viena pirmųjų salygų, didinančių žmonių jautrumą žmogaus teisėms bendresne socialinė-politine prasme. Tai įpareigoja žmogų būti atsakingu už save patį, už visus jų supančius ir išvengti moralinės graužties, kaltės dėl bendravimo su kitu

žmogumi.

KAIP TO PASIEKTI? – pažink save, priimk save ir ginklų savo teises. Vertindamas save teigiamai, žmogus pripažista savo svarbą bei vertingumą ir atsakingai elgiasi tiek savo, tiek kitų atžvilgiu. Jis myli savo ir kitų gyvenimus. Su tuo susijęs atsakomybės už savo veiksmus, už elgesio pasekmės jausmas. Toks žmogus nelaukia, kad kas kitas sukurs jo laimę, nekaltina kitų dėl savo nesėkmų, mokosi iš savo klaidų ir tuo pačiu auga kaip asmenybė, tampa pilietiškas. Nemyliintis sa-vęs žmogus jaučiasi auka, baudžia save ir kitus, tapdamas tai tironu, tai pataičiūnu. Neigiamas save vertinimas stingod kūrybingumą, riboja sugebėjimus ir bendravimą, formuoja neurozės, susidaro priešliaudis visiems negatyviems reiškiniams: alkoholizmui, narkomanijai, nuskalstamumui, ankstyviems nėštumams atsirasti.

Buvusi sistema išugdė mumyse vergišką nuolankumą. Anot Krylovo: ériukas buvo kaltas vien todėl, kad vilkas norėjo ésti. Reikia pradeti tiesis ir ivertinti savo prigimtinę teisę, kuri deklaruojama ir LR Konstitucijoje. Tik tuomet galėsime tinkamai vertinti ir aplinką ir save joje. Tai neįvyks iš karto. Tai ilgas darbas su savo vidaus pasauly, tai drąsos, įgalinančios pačiam sau įvardinti save, ugdymas. Kas jau "inventorizavo" save, tik neranda tinkamų būdų kontaktuoti su aplinka, su viršininkais, siūlau pasinaudoti vienkiemiu žmonių patarimui: valdžioje ne vilkai, o žmonės-Jūsų nesuvalgys. Jų visų fizioliginės funkcijos tokios pat kaip ir jūsų. Kodėl jis šiandien direktorius ar koks kitoks viršininkas? – tiesiog laiku save "inventorizavo" – sužinojo savo silpnas ir tvirtas puses ir laiku jomis pasinaudojo, laiku pasimokė iš savo klaidų ir – neužmirškite – prisiemė atsakomybę ir už Jūsų likimą. Be reikalingos jégų kovos reikia vengti jau vien todėl, kad rei-

kia tausoti save. Atiduokite administracinių atsakomybėn tai, kas jai priklauso atlikti. Turėkite išvermės tai kontroliuoti ir nuoseklumo susipažindami su galiojančiais įstatymais, nuostatomis, reikalavimais bei drąsos išsakyti savajį šios veiklos vertinimą. Siekdami sėkmingo dialogo prisiminėkite psichologų siūlymus ir įvertinkite pašnekovą bei attingimai jo amžiui svarbiausių vertibes: iki 25 metų jūsų pašnekovas darbe tik apšyla (jam įdomu viskas, ko nežino), 25-32- kopia karjeros laiptais (ignoruja visa, kas tam trukdo), 32-37- pradeda formuotis atsakomybė už savo veiklą, 37-40-svarbūs autoriteto sukrūrimo ir išlaikymo klausimai, 40-47 - laimėjimų metas, 47-56 – apdovanojimų laukimo periodas, 56-62-orumo nepažeidžiamumo poreikių metas, 62-65-išminties visa tai suprasti ir ivertinti metas(tolerancijos), 65-67- aklavietės pojūtis. Nepatinka šis skirstymas, bendraudami pasiremkite kitu, paprastesniu: 40-47-panikuoją, kad nieko nepadarė (svarbūs pagyrimai), 47-56-pavydi daugiau pasiekusiam, 56-60-klusnumo periodas, 60-65-užsimiršimo periodas... Psichologai turi daugybę klasifikacijos sistemų, visos jos daugiau ar mažiau vienodai vertina žmogų, bet reikėtų atminti, kad būna ir išimčių.

Norint gerbti kitą kaip moralų, taip pat reikia gerbti save taip, kad nei kitas, nei pats ne savo noru netaptumėme priemone kito tikslams pasiekti. Atsakomybė, kaip asmens bruožas susidaro bendroje veikloje. Tarpasmeninių kontaktų vertybė: teisybė, žmogiškasis orumas – kaip žmogaus poreikių pagrindas, lygių teisių ir galimių garantija visame kame. Valstybę kuria tik piliečiai, gindami save – žmogų - giname valstybę.

Paruošė
Dalia SAVICKAITĖ

Laiškai mamai

Keičiasi pasaulis, keičiasi santykiai tarp žmonių. Kaip šiandien masto vaikai? Koks jų santykis su pačiais artimiausiais žmonėmis? Vyresnioji karta retai diskutuodavo su savo gimdytojais auklėjimo klausimais – viskas buvo aišku ir išprasminta perimtomis tradicijomis. Vyresniosios kartos problemos ir rūpesčiai, regis, buvo daug paprastesni nei dabar augančių besikeičiančių vaikų besikeičiančioje visuomenėje, besikeičiančiu vertybų aplinkoje. Vieną Ignalinos Č. Kudabos vardo mokyklos septintokį klasę Motinos dienos proga paprašėme pasikalbėti su mama laišku. Didžioji dalis laiškų buvo anoniminiai..., bet, manau, visiems bus pravartu susipažinti su šiandieninio paauglio problemomis ir jau dažno iš jų baime mamai žodžiu pasakyti – myliu... Sutikus jauniesiems autoriams, keletą charakteringesnių spausdiname.

Mieloji mamyte, jau keturiolika metų augini mane ir kenti mano kapizus. Ačiū už ištvermę. Ilgai maitinai ir rengei mane, ne visos motinos taip daro, bet tu išskirtinė, nes tu mano mama.

Tu niekad nesakai, kai tau būna bloga, bet mano širdutė tai jaučia. Nors matau iš akių ar gera, ar bloga, paklausiu, kaip sekasi, ar linksma šiandien buvo diena? Tai mano pareiga - pasiteirauti ar džiaugsmo, ar liūdesio ratas plauko virš tavęs.

Tik maža būdama saikiai tau, kaip aš tave myliu. Dabar tyliu, nes nežinau, kaip tuos žodžius pasakyti. Aurelija taip pat tyli, juk ji "erelis be sparnų". Visad maniau, kad tu ją myli labiau, o tėtė mane lepina daugiau, bet klydau. Kiekvienas tėvas savo vaikus myli vienodai, kokie jie bebūtų. Paguodos žodžio iš manęs taip pat nesulauki, kai jo tau labiausiai trūksta. Manau, esu pats baisiusias vaikas pasaulyje, juk kai kurių žmonių akysė esu beširdė. Bet juk taip nėra, aš irgi moku verkti, liūdėti. Esu labai jautri, bet tu tai pati žinai - juk aš tavo, o tu – mano kraujas.

Linkiu tau daug "lai-mės lašelių", "džiaugsmo kartelių" bei "sveikatos žirnelių" artėjančios tik tavo šventės proga, Motinos dienos proga.

Nors žodžiai to ir nesa-

kau, bet, žinok, aš labai tave myliu! - tavo dukrytė Simsiuka.

*

Mieloji mama, ačiū tau, kad manimi rūpiniesi ir mane suprant. Už tai aš tave mylésiu visą savo gyvenimą.

Tau turbūt įdomu, kodėl aš rašau laišką, o ne pasišneku? Aš tau norėjau išdėstyti savo mintis apie paauglystę. Šia tema šnekant reikia apgalvoti kiekvieną žodį, o tai galiu padaryti būtent laiške.

Mano manymu, paauglystė tai tik viena iš gyvenimo stadijų. Iš viso jų yra keturios, o aš tik pradedu antrąją. Tuoj aš visas stadijas išvardinsiu: vaikystė, paauglystė, kai būni suaugęs ir senas. Aš manau, kad kai žmogus būna paauglys, jam reikia duoti daugiau laisvės negu vaikystėje. Tai ir yra beveik visų tėvų problema. Kiek nori tu gali jiems aiškinti, bet jie vistiek nesupranta. Juk kai jūs buvote paaugliais irgi taip pat jautėtės. Taigi, mamyte, pabandyk mane suprasti.

Ačiū, mamyte, kad tu perskaitei mano laišką ir, tikiuosi, kad tu mane suprasi.

P.S. pamiršau tavęs pasiteirauti – kaip tu laikaisi ir pasveikinti su Motinos diena. Taigi sveikinu ir linkiu būti tokiai gerai kaip visada.

Tave mylantis sunus
Vaidas Gaidelis.

*

Mano vienintele Mama, aš taip Tau noriu padėkoti už meilę ir begalinį rūpestį, atsiprašyti už tai, ką negerai padariau, paprašyti ir padėkoti, papasakoti, ką jaučiu Tau. Tiesiog noriu tai pertekli šiame laiške Tau, Mamyte, ir iš visos širdies...

Mama... Šis žodis taip meiliai glosto širdelę, suvirpindamas veide besiskleidžiančią lyg žiedas šypsenėlę. Jis lengvas lyg pavasariniis pūkelis, tačiau neapsakomai brangus, toks visiškai paprastas, tačiau stebuklin-gas, toks išprastas ir artimas, tačiau nedžiai susimastome, kuo nepaprastas.

Šio žodžio kerai pasklinda vos jį ištarus. Tiesiog pašaukus – Mama! Tuomet lauki ir žinai, kad mama lyg niekad nepailstanti paukštė atsiras šalia ir apglėbs savo sparnais taip, kad tau būtų jauku, gera... Argi Ji ne – stebuklas?

Mama visuomet patars, pagelbės ir nepaliks, kad ir kas nutiktų. Visuomet linkės gero, stengsis, kad tau nieko netrūktų, tiesiog, kad būtum laimingas, nesvarbu ar esi mažas žmogutis ar jau suaugęs. Motinai vaikas yra vaikas, tiesiog dalelė pačios savęs... Mama - tai stebuklas, ar ne?

Mamyte, šiuos iš visos širdies parašytus žodžius skiriūTau. Bet Tu tikriausiai nežinai, kiek dar daug visko norėčiau pasakyti ir prižadu – aš pasakysiu...

Bet labiausiai norėčiau padėkoti, padėkoti Tau, Mamytk. Už ką – tikriausiai neužtektų vienos rašalinės šerdeles ir popieriaus lapų, todėl pats milžiniškiausias AČIŪ už tai, kad aš čia, šiamė gyvenime, kartu su Tavimi. Ačiū už bekrastį rūpestį, šilumą ir meilę, kurios užteko, kad tapčiau žmogumi. Ačiū, kad mano širdyje pasėjai gėri ir nuoširdumą, kurio žiedas, jaučiu, (tikiu, kad jauti ir Tu) skleidžiasi.

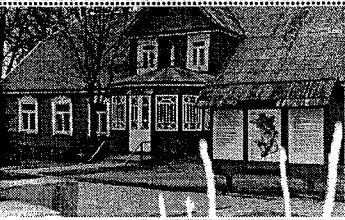
Tiesiog AČIŪ, kad esi mano vienintele, mano Mama.

Žinai, Mamyte, man be galio skaudu matyti Tave vargusią, nusilpusią suglumusią. Taip norisi padėti, tik, deja, aš ne viską, oie ne viską suprantu Tavo pasaulyje, kūpiname darbų. Taigi, kartais, o gal ir dažnai norėčiau, kad jūs visai nebūtų. Juk taip piktta, kai negalime pasimatytikada panorėjusios, kad retai gali pailseti, nuolat skubi tai šen, tai ten. Ir net nepastebime, kaip praėjo viena savaitė, o štai ir kita. Ir kartą man giliai ištrigo širdies kamputuje Tavo susirūpinusi balsu pasakyti žodžiai: "Tu taip greitai užaugai, o aš beveik nespėjau pamatyti..." Kodėl? Kodėl? Kodėl?

Žinau, namuose ir aš galiau būti šeimininkė, nors ne tokia puiki kaip Tu. Juk Tu – mūsų namų varikliukas! Noriu atnešti į lovą puodelį karštos arbato, bet Tavęs jau seniai nėra namuose, galiau sutvarkyti kambarius, nuvalyti dulkes ar palaistytį gelytes, juk aš galiau padėti. Aš noriu! Tik, žinau, sakysi, kad tas darbas apsėtas pasaulis nedings. Jis reikalingas mūsų šeimos labui. Bet, Mama, aš prižadu, padėsiu Tau jį sutramdyti, tik leisk man šiek tiek suprasti, leisk man truputi suaugti ir aš atbėgsiu. Tau pagelbēti, atbėgsiu...

Mamyčiuk, prašau, vi-sad lik tokia, kokia esi. Būtent Tavo energingumo, linksmumo, nuoširdumo ir, žinoma, meilės man labiausiai reikia. Tokios Mamytės, žinau, niekas neturėjo, neturi ir neturės. Aš esu laimingas vaikas vien todėl, kad esi mano Mama. Motinos dienos proga norėčiau palinkėti šiuo metu man atrodančio vieno svarbiausio dalyko – tiesiog būk savimi! Juk tokia esi visų mylima ir prisimenama su šypsena. O baigdamas laišką aš tiesiog noriu pasakyti, jog Tave be galio, be krašto myliu! Myliu! Myliu!

Tavo dukra Lina.

TURIZMO CENTRAS "PALŪŠE"
4759 PALŪŠE, IGNALINOS RAJ.
 TELEFONAI: +370-386-52891
 +370-386-47430 (VISA PARA)
 +370-615-21401 (VISA PARA)
 FAKSAS: +370-386-52891
 EL. PAŠTAS: turizmas.anp@is.lt.
www.paluse.lt

Turizmo centre puikiai gali praleisti laiką tiek mažesnes, tiek didesnes pajamas turinčios šeimos ir pavieniai asmenys. Sporto pasaulio žmones kviečiame ruošti krepšiniui, buriniui, ikravimui, žvejybos, slidinėjimo, orientaciniu bei kitu rūšiu sportines stovyklas, varžybas. Moksleivių, studentų stovyklų, įvairių pasitarimų ir konferencijų dalyvius kviečiame kompaktiškoje teritorijoje tobulintis, maitintis, aktyviai poilsiantis, nakvoti.

NAKVYNĖS KAINOS (1 kambarys 1 parai):

Administracinis pastatas

(1-, 2-, 3- ir 4-viečiai kambariai)

1-vietis kambarys – 27 Lt
 2-vietis kambarys – 37 Lt
 3-vietis kambarys – 47 Lt
 4-vietis kambarys – 52 Lt
 WC, šiltas, šaltas vanduo, dušai aukštė.
 Yra sąlygos maisto gaminimui.
 Kambariai žiemą šildomi.

Zaliosios g-vės vasaros tipo nameliai

(2-viečiai kambariai)

2-vietis kambarys – 30 Lt
 WC, šiltas, šaltas vanduo, dušai atskiroje patalpoje.

Miškininkų g-vės vasaros tipo nameliai

(4-viečiai kambariai)

4-vietis kambarys – 62 Lt
 WC, šiltas, šaltas vanduo, dušai atskiroje patalpoje.

Nakvynė su sava balta patalyne – 10 Lt 1 žmogui 1 parai. Vaikai iki 3 metų apgyvendinami nemokamai.

Dviejų kambarių vasaros tipo namelis – 70 Lt 1 parai.

WC, šiltas, šaltas vanduo, dušai atskiroje patalpoje. Kambariai žiemą nešildomi.

Trijų kambarių numeris su daliniais patogumais pirties namelyje – 140 Lt 1 parai.

Pirties namelio nuoma (gyvenamieji kambariai, salė, pirtis) – 450 Lt 1 parai.

Už vietą palapinei statyti Turizmo centro teritorijoje (WC, šiltas, šaltas vanduo, dušai atskiroje patalpoje. Yra sąlygos maisto gaminimui) – iki 3 parų 10 Lt, nuo 4-9 parų – 7 Lt, nuo 10 paros – 4 Lt.

Kambariai su patogumais

1 para nuo 4 paros nuo 7 paros

Dvivietis kambarys su patogumais

ir virtuve 80 Lt 70 Lt 55 Lt

WC, šiltas, šaltas vanduo, dušas, vonia, šaldytuvas. Žiemą numeris šildomas.

Dvivietis kambarys 60 Lt 50 Lt 40 Lt

WC, šiltas, šaltas vanduo, dušas, vonia, šaldytuvas. Žiemą kambariai šildomi.

Parko g-vės vasaros tipo nameliai

(2-, 3-viečiai kambariai)

2-vietis kambarys – 37 Lt
 3-vietis kambarys – 44 Lt
 WC, šiltas, šaltas vanduo,
 dušai atskiroje patalpoje.

Kemp-kvadro g-vės vasaros tipo nameliai

(2-viečiai kambariai)

2-vietis kambarys – 34 Lt
 WC, šiltas, šaltas vanduo,
 dušai atskiroje patalpoje.

Draugystės g-vės vasaros tipo nameliai

(2-viečiai kambariai)

2-vietis kambarys – 28 Lt
 WC, šiltas, šaltas vanduo,
 dušai atskiroje patalpoje.

Ekskursijos, vandens žygiai viltimis, žygiai pėsčiomis po Aukštaitijos nacionalinį parką

Lankytinos vietas: Palūšė – informacijos centras. Palūšės bažnyčia su varpine – architektūros ansamblis. Akmens amžiaus gyvenvietė. Paminklas kompozitorui M.Petrauskui – pirmosios lietuviškos operos „Birutė“ autorui. Botanikos takas. Meironys, Vaišniūnai, Šakališkė – gatviniai kaimai. Tauto-dailininkų medinių skulptūrų ansamblis prie Lūšių ezero. Šuminai, Vaišnoriskės, Kretuonys, Salos II, Varniškės II – etnografiniai kaimai. Medžiai – gamtos paminklai. Vandens malūnai – technikos paminklai. Ginučių piliakalnis – Linkmenų pilies vieta. Ladakalnis, Lygumų kalnas – vienos vaizdingiausių nacionalinio parko vietų. Senovinės bitininkystės muziejus. Tauragnas – giliausias Lietuvos ežeras. Žeimenis – ilgiausias nacionalinio parko ežeras. Šakarvos, Ginučių, Palūšės, Vyžių, Minčios pilkapiai. Rėšketėnų muziejus ir apylinkės, paukščių stebėjimo bokštelių.

Ekskursijų vadovas - 1 val. – 25 Lt, užsienio kalba (anglu, vokiečiu, rusu) – 1 val. – 35 Lt.

Ekskursija Ginučių vandens malūne:

suaugusiems – 20 Lt,
 moksleiviams – 15 Lt.

Bilietas į senovinės bitininkystės muziejų:
 suaugusiems – 3 Lt,
 moksleiviams – 1 Lt.

EKOLOGINIO ŠVIETIMO CENTRO TEIKIAMŲ PASLAUGŲ KAINOS

(Kreiptis į Aukštaitijos nacionalinio parko direkciją telefonais:

+370-386-47478, 47402)

1 para nuo 4 paros nuo 7 paros

Dvivietis kambarys su patogumais ir virtuve

80 Lt 70 Lt 55 Lt

WC, šiltas, šaltas vanduo, dušas. Žiemą kambariai šildomi.

Dviejų kambarių numeris su patogumais ir virtuve

160 Lt 140 Lt 120 Lt

WC, šiltas, šaltas vanduo, dušas. Žiemą kambariai šildomi.

Konferencijų salės nuoma

1 valandai	1 dienai
50 Lt	200 Lt

SPORTINIO IR TURISTINIO INVENTORIAUS NUOMA

Turizmo centras "Palūšė"

1 val. 1 parai

Dviejų vietų palapinė "Kupol"	-	10 Lt
Palapinė "Žeimena"	-	8 Lt
Miegmaišis "Žeimena"	-	4 Lt
Miegmaišis "Žeimena"	-	6 Lt
Šašlykinė	5 Lt	10 Lt
Hamakas	-	5 Lt
Kirvis	1 Lt	5 Lt
Karmuolys	1 Lt	6 Lt
Tenisų raketės	2 Lt	-
Slidės su lazdomis ir batais	3 Lt	10 Lt

NAKVYNĖS KAINOS GINUČIŲ VANDENS MALŪNE

1 para nuo 2 paros nuo 4 paros

Dvivietis kambarys

50 Lt 40 Lt 30 Lt

WC, šiltas, šaltas vanduo, dušas bendro

naudojimo. Žiemą kambariai nešildomi.

Trivietis kambarys

70 Lt 60 Lt 50 Lt

WC, šiltas, šaltas vanduo, dušas bendro

naudojimo. Žiemą kambariai nešildomi.

Vasaros sezono metu veikia Ginučių malūno užkandinė.

Naujiena!

Turizmo centras "Palūšė" svečius kviečia naudotis nauja paslauga – ekskursija po Aukštaitijos nacionalinį parką (Ladakalnų, Ginučių piliakalnių, Ginučių vandens malūnų, senovinės bitininkystės muziejų), bei poilsį gamtoje, ragaujant mūsų krašto patiekalus skambant gyvai muzikai.

Išvykos trukmė 5-7 val. (ekskursija, kava, arbata Ginučių vandens malūne, kulinarinio paveldo patiekalų ragavimas gamtoje).

Maršruto kaina 30 žmonių grupei – 1320 Lt.

Redakcijos adresas: Palūšė LT-4759, Ignalinos rajonas,
 Aukštaitijos nacionalinio parko direkcija.

Redaktorė Dalia ŠAVICKAITĖ.

Nuotraukos A. Panavo, A. Čeponio, D. Savickaitės.

Maketav UAB "Ignalinos spaustuvė".

Leidėjas: Aukštaitijos nacionalinio parko direkcija

Spausdino UAB "Ignalinos spaustuvė".

Užsak. nr. 323

Tiražas 1000 egz.

Kaina sutartinė.